

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra rozvojových studií

Partnerstvo Africkéj únie a Európskej únie

Bakalárska práca

Študijný odbor: Mezinárodní rozvojová studia

Vedúci práce: Mgr. Zdeněk Opršal, Ph.D.

Vypracovala: Diana Dobrovodská

Olomouc, 2015

Abstrakt

Po prečítaní tejto práce čitateľ získa povedomie o vzniku Európskej únie a Africkej únie a ich vývoji až po súčasnosť. Práca taktiež pojednáva o histórii vzťahov Európskej únie a Afriky so zameraním na vývoj vzťahov medzi EÚ a krajinami ACP a partnerstva EÚ – Afrika. Súčasťou bude taktiež zhodnotenie spolupráce EÚ a Afriky v rámci týchto dvoch partnerstiev.

Kľúčové slová

Európska únia, Africká únia, Organizácia Africkej jednoty, partnerstvo, spolupráca

Abstract

After reading this thesis the reader will be familiar with the process of foundation of the European Union and the African Union and their development up to the present. This paper also deals with history of relations of the European Union and Africa with focus on development of relations between the EU and the ACP countries and the EU – Africa partnership. One part will be devoted to the evaluation of cooperation of the EU and Africa in the two partnerships.

Key words

European Union, African Union, Organization of African Unity, partnership, cooperation

Prehlásenie

Prehlasujem, že bakalársku prácu *Partnerstvo Africkej únie a Európskej únie* som vypracovala samostatne na základe zdrojov uvedených v zozname literatúry.

V Olomouci dňa 2. apríla 2015 .....

podpis študenta

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Přírodovědecká fakulta
Akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Diana DOBROVODSKÁ**
Osobní číslo: **R12293**
Studijní program: **B1301 Geografie**
Studijní obor: **Mezinárodní rozvojová studia**
Název tématu: **Partnerstvo Africké unie a Evropské unie**
Zadávací katedra: **Katedra rozvojových studií**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

V úvodu této bakalářské práce bude venovaný priestor obecnější rovine vzťahu Africké unie a Evropské unie a ich vzájomným záväzkom. Ďalej bude práca pojednávať o konkrétnych projektoch, ktoré unie spoločne uskutočnili a bude analyzovať pozitívne aj negatívne dopady týchto projektov na ich partnerstvo. Posledná časť bude skúmať silné aj slabé stránky fungovania partnerstva únií, ako aj ich príležitosti a ohrozenia z hľadiska budúceho vývoja.

Rozsah grafických prací: **dle potřeby**
Rozsah pracovní zprávy: **10 - 15 tisíc slov**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**
Seznam odborné literatury:

Africa EU Partnership. The Africa-EU Partnership 2 UNIONS, 1 VISION. [online]. 2014 [cit. 2014-05-07] Dostupné z: <http://www.africa-eu-partnership.org/>
Baberinde, O. (2007) The EU as a Model for the African Union: the Limits of Imitation. Jean Monnet/Robert Schuman Paper Series Vol. 7 No.2. Dostupné z: <http://www6.miami.edu/eucenter/BabarindeEUasModellong07edi.pdf>
Delegation of the European Union to the African Union. Development cooperation. [online]. 2014 [cit. 2014-05-07] Dostupné z: http://eeas.europa.eu/delegations/african_union/eu_african_union/development_coopec
European Commission. (2013) The European Union and the African Union A statistical portrait. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Dostupné z: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SB-13-001/EN/KS-SB-13-001-EN.PDF
The African Union Commission. African Union. [online]. 2014 [cit. 2014-05-07] Dostupné z: <http://www.au.int/en/>

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Zdeněk Opršal, Ph.D.**
Katedra rozvojových studií

Datum zadání bakalářské práce: **7. května 2014**
Termín odevzdání bakalářské práce: **16. dubna 2015**

L.S.

prof. RNDr. Ivo Frébort, CSc., Ph.D.
děkan

doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 7. května 2014

Pod'akovanie

Na tomto mieste by som rada pod'akovala Mgr. Zdeňkovi Opršalovi, Ph.D. za cenné rady, pripomienky a čas, ktorý mi počas písania tejto práce venoval. Rovnako by som chcela pod'akovať svojej rodine a priateľom za podporu počas môjho štúdia.

Obsah

Zoznam obrázkov	8
Zoznam použitých skratiek.....	9
Úvod	10
1. Európska Únia	11
1.1 História vzniku Európskej únie.....	11
1.2 Členovia Európskej únie	16
1.3 Orgány Európskej únie	18
2. Africká Únia	19
2.1 História vzniku Africkej únie	19
2.2 Členovia Africkej únie.....	26
2.3 Orgány Africkej únie	28
3. Vzťahy EÚ a AÚ	30
3.1 Vývoj vzťahov EÚ a krajín ACP	30
3.2 Vývoj vzťahu EÚ – Afrika	35
3.3 Zhodnotenie výsledkov spolupráce.....	38
3.4 Stručný prehľad implementovaných programov	40
Záver.....	41
Zoznam literatúry	44
Knižné zdroje.....	44
Odborné články.....	45
Internetové zdroje	47

Zoznam obrázkov

Obrázok 1 Rok vstupu členských štátov do EÚ	17
Obrázok 2 Členské štáty OAJ/AÚ podľa vstupu.....	26

Zoznam použitých skratiek

AHS	Africké hospodárske spoločenstvo
AÚ	Africká únia
ECOSOCC	The Economic, Social and Cultural Council (Hospodárska, sociálna a kultúrna rada AÚ)
EHS	Európske hospodárske spoločenstvo
EHSV	Európsky hospodársky a sociálny výbor
ES	Európske spoločenstvo
ESUO	Európske spoločenstvo uhlia a ocele
EÚ	Európska únia
EURATOM	Európske spoločenstvo pre atómovú energiu
EUROPOL	Európsky policajný úrad
FTA	Free Trade Agreement (Dohoda o voľnom obchode)
JAES	Joint Africa – EU Strategy (Spoločná stratégia EÚ – Afrika)
JEA	Jednotný európsky akt
LDCs	Least developed countries (Najmenej rozvinuté krajiny)
NEPAD	New Partnership for Africa's Development (Nové partnerstvo pre africký rozvoj)
OAJ	Organizácia africkej jednoty
OSN	Organizácia spojených národov
STABEX	Système de Stabilisation des Recettes d'Exportation (Systém stabilizácie exportných príjmov)
SYSMIN	Système de Stabilisation de Recettes d'Exportation de Produits Miniers (Systém stabilizácie cien ťažobného priemyslu)

Úvod

Hlavným cieľom tejto práce bude popísať vznik únií a ich vzájomné vzťahy, od začiatku ich spolupráce až po súčasnosť.

Vzťahy Európskej únie a Afriky sa datujú už od konca druhej svetovej vojny. Napriek dlhodobej spolupráci sa neustále vynárajú otázky, či spolupráca týchto dvoch partnerov je úspešná a či nedochádza v využívaní jedného partnera druhým.

Prvé dve časti tejto práce budú venované vzniku a následnému vývoju Európskej únie a Africkej únie, postupnému uzákoňovaniu dohôd a inštitúcií, ktoré napomohli pri ich formovaní do súčasnej podoby. Súčasťou týchto kapitol bude taktiež časť venovaná prijímaniu ich členov obsahujúca mapu pristupovania členov k úniám počas obdobia od ich vzniku. Ďalšou časťou je prehľad hlavných orgánov každej únie a stručný popis ich funkcií.

V tretej kapitole bude venovaný priestor spolupráci EÚ a Afriky od jej začiatkov v období konca druhej svetovej vojny až po súčasnosť. Prvá časť kapitoly bude zameraná na vývoj vzťahu EÚ a krajín ACP so zameraním na africké krajiny. Druhá časť bude venovaná stratégii Spojená Afrika – EÚ a v ďalšej časti prebehne zhodnotenie spolupráce EÚ a Afriky v rámci týchto dvoch partnerstiev. Posledná časť kapitoly bude zahŕňať krátky prehľad implementovaných programov v Afrike uskutočnených vďaka týmto dvom partnerstvám.

Mapy v tejto práci budú spracované pomocou programu ArcGis.

Dáta pre účely práce budem čerpať z odborných článkov ako aj z oficiálnych stránok únií a nimi vypracovaných reportov.

Konkrétne u Africkej únie hrozí nedostatok kvalitných dát. Africká únia neprevádza žiadne pravidelné hodnotenia a hlbšie analýzy implementovaných programov. Na rozdiel od nej Európska únia, vykonáva pravidelné hodnotenia, ktoré sú voľne dostupné na jej oficiálnych stránkach.

1. Európska Únia

Začiatok tejto časti práce sa bude venovať histórii vzniku Euróskej únie, príčinám a potrebám pre jej vznik, ďalej členom ktorí boli pri vzniku únie a následne opíšem priebeh prijímania členov až po súčasnosť. Únia bola založená šiestimi členskými štátmi, ktoré v roku 1957 podpísali v Ríme zmluvu o vzniku Európskeho hospodárskeho spoločenstva (EHS). (Bishop, 2004, 91) Toto zoskupenie bolo pôvodne založené so zámerom posilniť hospodársku spoluprácu medzi zakladateľskými krajinami a zvýšiť tak ich ekonomickú previazanosť.

Hospodárska únia EHS postupne pokrývala aj mnohé iné oblasti, čo si neskôr vyžadovalo aj zmenu názvu z EHS na Európsku úniu (EÚ) v roku 1993. Únia sa od jej vzniku rozrástala o nových členov. Dnes je EÚ najmä politickým a hospodárskym partnerstvom už 28 krajín európskeho kontinentu. (EÚ, 2015a)

1.1 História vzniku Európskej únie

Koncom prvej polovice dvadsiateho storočia boli krajiny Európy značne oslabené druhou svetovou vojnou. Vidina vzájomnej spolupráce, ktorú predstrel francúzsky minister zahraničných vecí Robert Schuman v roku 1950 o vzniku Európskeho spoločenstva uhlia a ocele (ESUO) bola preto veľmi lákavá (Davies, 2011, 7-9). Schuman vo svojej deklarácii prízvukoval, že krajiny sa musia zbližovať a zabudnúť na spory z minulosti a jedine tak môže byť dosiahnutý mier. Tvrdil, že zmena musí začať zlepšením vzťahov medzi Francúzskom a Nemeckom. Produkcia uhlia a ocele týchto dvoch krajín mala byť zastrešená organizáciou, do ktorej mohli voľne vstúpiť aj ďalšie európske krajiny (Joannin, 2011). ESUO bolo prvým európskym spoločenstvom, o ktorom sa dá hovoriť ako o jednom zo základov EÚ. Malo nadnárodný charakter a vlastné orgány, v prospech ktorých sa zakladateľské štáty¹ vzdali určitých svojich právomocí (EÚ, 2015a). Hlavným zámerom vzniku ESUO bolo vytvorenie a previazanie ťažby uhlia a výroby ocele tak, aby jedna krajina nemohla mobilizovať armádu bez vedomia ostatných štátov. Ustanovením spoločenstva sa značne znížila nedôvera a napätie, ktoré panovali medzi krajinami po druhej svetovej vojne (EÚ, 2015b). Vzhľadom na úspech spoločenstva uhlia a oceli sa v roku 1956 šesť zakladateľských štátov rozhodlo rozšíriť spoluprácu aj na ďalšie hospodárske sektory. Toto rozšírenie malo byť v podobe

---

¹ Zakladateľskými štátmi ESUO boli Francúzsko, Nemecko, Taliansko, Belgicko Luxembursko a Holandsko. (Davies, 2011, 7-9)

vytvorenia Európskeho hospodárskeho spoločenstva (EHS) a Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu² (EURATOM), a bolo ustanovené Rímskou zmluvou z roku 1957, ktorá nadobudla platnosť v roku 1958. Cieľom EHS bolo vytvorenie spoločného trhu, postupné zblížovanie hospodárskych politík členských štátov, podporovanie pokojného rozvoja hospodárskych aktivít a nepretržitého a vyváženého rastu, stability a rýchlejšieho zvyšovania životnej úrovne, ako aj vznik blízkych kontaktov medzi členskými štátmi (CVCE, 2013). EHS sa však na rozdiel od zoskupení ESUO a EURATOM nezameriavalo iba na určité oblasti hospodárstva, ale snažilo sa najmä prepojiť celé ekonomiky členských štátov. Vytvorilo spoločný trh, založený na voľnom pohybe osôb, tovaru a služieb. Nakoľko bolo založené za účelom zblížovania ekonomík členských štátov, štáty boli povinné odstrániť alebo revidovať niektoré z významných národných zákonov a predpisov. Zásadnou bola najmä reforma colnej a obchodnej politiky, ktorá viedla k zrušeniu ciel medzi krajinami EHS v roku 1968. Taktiež bolo nevyhnutné, aby vlády zrušili všetky vnútroštátne regulácie, ktoré zvýhodňovali domáci priemysel. Zároveň bola ovplyvnená spolupráca v oblastiach medzinárodného obchodu, kde doteraz krajiny jednali vždy samostatne a bol zavedený spoločný sadzobník ciel, pre obchod so zvyškom sveta (Gabel, 2014b).

Obdobne ako ESUO, EHS stanovila štyri hlavné riadiace inštitúcie a to Európsku hospodársku komisiu, Radu ministrov, Parlament a Súd. Ako poradenská inštitúcia pre Komisiu a Radu ministrov bol vytvorený Hospodársky a sociálny výbor. V roku 1965 členovia podpísali v Bruseli zmluvu, ktorá zlúčila Komisie a Rady EHS, EURATOMu a ESUO do jednej Komisie a vytvorila tak Spoločnú radu ministrov. EHS, EURATOM a ESUO spoločne označované ako Európske spoločenstvá sa neskôr stali hlavnými inštitúciami EÚ (Gabel, 2014a).

Ďalšou významnou zmluvou, upravujúcou chod EHS bol Jednotný európsky akt (JEA) podpísaný v roku 1987. JEA zaviedol postup spolupráce a súhlasu medzi členmi EHS a posilnil tak postavenie Európskeho parlamentu (EÚ, 2015b). Stretnutia výboru pre hospodársku politiku dostali právny základ a vyzývali k intenzívnejšej koordinácii zahraničných politík medzi členmi. Dohoda ustanovila Európsky fond pre regionálny rozvoj formálne do zmlúv spoločenstva ako súčasť novej sekcie hospodárskej a sociálnej politickej koherencie, ktorej cieľom bolo podporiť rozvoj ekonomicky slabých oblastí (Gabel, 2014b). JEA požadoval aj začlenenie opatrení na ochranu životného prostredia a stanovil časový harmonogram na dokončenie spoločného trhu (Pflimlin a spol., 1986). To hlavne z dôvodu,

---

² Cieľom organizácie bolo mierové využívanie atómovej energie.

že široká škála právnych, technických, fiškálnych a fyzických bariér naďalej obmedzovala voľný pohyb tovaru, pracovnej sily, kapitálu a služieb a tieto tak vytvárali veľké rozdiely vo vnútroštátnych normách najmä v oblasti zdravotných a bezpečnostných štandardov spotrebného tovaru a boli tak potenciálnou prekážkou obchodu (Gabel, 2014a). Na odstránenie týchto chýb v rámci spoločného trhu v júni 1985 vydala Európska komisia Bielu knihu so zoznamom problémov, ktoré je nutné vyriešiť v priebehu nasledujúcich siedmich rokov. Cieľom bolo podporiť priemyselnú a obchodnú expanziu v rámci veľkého jednotného trhu, ktorý by konkuroval trhu USA (University of Lleida, 2015). Pre uľahčenie dokončenia spoločného trhu do roku 1992, bol zjednodušený legislatívny proces Spoločenstva. Pôvodne Komisia navrhla legislatívu, ktorú predložila Parlamentu a konečné rozhodnutie prišlo od Rady ministrov. Rozhodnutie rady ministrov však potrebovalo jednomyselné hlasovanie, podmienka, ktorá dala každému členovi právo veta nad právnymi predpismi. JEA teda zaviedla hlasovanie kvalifikovanou väčšinou³ pre všetky právne predpisy súvisiace so spoločným trhom (Pflimlin a spol., 1986). Týmto taktiež posilnili úlohu Európskeho parlamentu, pretože legislatívne návrhy odmietnuté Parlamentom mohli byť schválené iba jednohlasným odsúhlasením Rady ministrov.

Všetky tieto úkony viedli k podpísaniu Maastrichtskej zmluvy v roku 1992. Táto zmluva vytvorila samotnú Európsku úniu. Zmluva zmenila názov Európskeho hospodárskeho spoločenstva na Európsku úniu. EÚ zmluvou získala väčšiu autoritu vrátane formálnej kontroly politík spoločenstva zameraných na rozvoj, vzdelávanie, zdravotníctvo a ochranu spotrebiteľa, ale získalo aj väčšie právomoci v oblasti ochrany životného prostredia, sociálnej a ekonomickej kohézii a technologickom výskume. Vďaka zmluve tiež vzniklo európske občianstvo, ktoré garantuje každému občanovi EÚ právo voliť a kandidovať vo voľbách do úradu v regionálnom a Európskom parlamente nehladiac na občianstvo. Maastrichtska zmluva začlenila program menovej politiky v rámci EÚ v ktorom usilovala o náhradu národných mien za spoločnú menu spravovanú spoločnými peňažnými inštitúciami (Wil, 2005). Zmluva definovala súbor konvergenčných kritérií, ktoré špecifikovali podmienky, ktoré museli členovia splniť, aby sa kvalifikovali a mohli používať spoločnú menu. Podmienkou bol ročný rozpočtový deficit krajiny neprevyšujúci 3 % HDP, verejný dlh pod 60 % HDP, miera inflácie v rámci 1,5 % z troch najnižších inflačných mier v EÚ a kurzová stabilita. Kvalifikovaní členovia sa mohli rozhodnúť, či pristúpia k prijatiu meny alebo nie. Komisia kvalifikovala

---

³ Každý člen dostal množstvo hlasov podľa počtu obyvateľov (Pflimlin a spol., 1986).

takmer všetkých členov únie a 1. januára 1999 si 11 krajín⁴ osvojilo menu nazvanú euro a vzdali sa tak kontroly nad ich výmenným kurzom. Grécku sa nepodarilo kvalifikovať, Dánsko, Švédsko a Spojené kráľovstvo sa rozhodli o členstvo nepožiadat'. Grécko bolo prijaté až v roku 2001 a Taliansko v roku 2002 (Shenoy, 2012).

Maastrichtská zmluva výrazne zmenila inštitúcie EHS a ich rozhodovací proces. Došlo k reforme komisie tak, aby sa zvýšila jej zodpovednosť voči parlamentu. Európsky súdny dvor získal právomoc ukladať pokuty členom za nedodržanie zmlúv. Bola ustanovená Európska centrálna banka, Európsky systém centrálnych bánk a nový Európsky menový inštitút. Tiež bol vytvorený regionálny výbor, slúžiaci ako poradný orgán pre komisárov a Radu ministrov na úrovni nadnárodných, regionálnych alebo miestnych volebných obvodov (Holland, 1992).

Veľmi rozsiahlou bola reforma legislatívneho procesu, rozšíril sa rad politik, na ktorých odhlasovanie je potrebná kvalifikovaná väčšina v Rade ministrov. Zmluva obrnila Parlament právom na odmietnutie právnych predpisov vo väčšine oblastí, na ktoré sa vzťahuje hlasovanie kvalifikovanou väčšinou a v niekoľkých oblastiach mu bolo udelené právo veta.

Maastrichtská zmluva obsahovala taktiež tri hlavné piliere: Európska únia, Spoločná zahraničná a bezpečnostná politika a Spolupráca v oblasti spravodlivosti a vnútorných vecí.

V prvom pilieri sa spoločenstvo zaručovalo fungovaním jednotného trhu a trvalo udržateľným rozvojom hospodárskych činností, nízkou úrovňou nezamestnanosti, sociálnej ochrany a rovnosti mužov a žien (Wil, 2005).

V druhom pilieri mala únia udržovať spoločnú medzinárodnú bezpečnostnú politiku, ktorú podporujú všetky členské štáty. Podľa Nagliča (2014) medzi ciele bezpečnostnej politiky únie patrili: ochrana spoločných hodnôt, základných záujmov, nezávislosti a celistvosti Únie v súlade so zásadami Charty OSN, posilňovanie bezpečnosti Únie vo všetkých smeroch, podpora medzinárodnej spolupráce, rozvoj a upevňovanie demokracie a právneho štátu a rešpektovanie ľudských práv a základných slobôd.

Tretí pilier mal za úlohu rozvíjať spoluprácu v oblastiach spravodlivosti a vnútorných vecí. Mal udržiavať občanov v bezpečí, preto boli posilnené kontroly pri prechode vonkajších hraníc Spoločenstva. Dôraz bol kladený na boj proti terorizmu, trestným činom,

---

⁴ Krajiny, ktoré v roku 1999 prijali jednotnú menu euro sú: Rakúsko, Belgicko, Fínsko, Francúzsko, Nemecko, Írsko, Taliansko, Luxembursko, Holandsko, Portugalsko a Španielsko.

medzinárodným podvodným činnosťami a obchodovaniu s drogami. Tretí pilier ďalej zaručoval medzinárodnú súdnu spoluprácu, vytvorený bol Európsky policajný úrad (Europol), zabraňovanie nelegálnemu prísťahovalectvu a spoločnú azylovú politiku (Nagič, 2014).

Po Maastrichtskej zmluve nasledovali dve ďalšie významné zmluvy, ktoré upravovali jej politiky a inštitúcie a to Amsterdamská zmluva, podpísaná v roku 1997 a zmluva z Nice podpísaná v 2001. Cieľom Amsterdamskej zmluvy bolo zreformovať inštitúcie EÚ a pripraviť ich tak na vstup ďalších členov do Únie (EÚ, 1997). Došlo aj ku konsolidácii zmluvy o EÚ a zmluvy o EHS a zvýšila sa transparentnosť prijímania rozhodnutí. Zmluva z Nice mala zase zreformovať inštitúcie tak, aby mohlo spoločenstvo efektívne fungovať aj po prijatí nových členských štátov (EÚ, 2001).

V roku 2002 bol založený Konvent o budúcnosti Európy, ktorý mal navrhnúť ústavu pre rozšírenú EÚ. Najväčšou výzvou tvorcov dokumentu bolo distribuovanie moci v rámci spoločenstva medzi malými a veľkými členmi. Problémom bola aj snaha o zachovanie národných tradícií v rámci jednotlivých štátov, zatiaľ čo dochádzalo k ich stále väčšej integrácii. Výsledná ústava bola podpísaná v roku 2004 a vyžadovala ratifikáciu všetkými členmi únie. V roku 2005 ju však odmietli ratifikovať voliči Francúzska a Holandska takže nemohla byť schválená. Nemecko iniciovalo v roku 2007 reformu neprijatej ústavy, čo vyústilo v ďalšiu dôležitú zmluvu upravujúcu fungovanie spoločenstva, a to Lisabonskú zmluvu. Táto obsahovala časti z predošlej ústavy a mala vytvoriť predsedníctvo EÚ, zjednotiť jej zahraničnú politiku, a pridať právomoci Európskej komisii, Európskemu súdnemu dvoru a Európskemu parlamentu (EÚ, 2015b). Na rozdiel od návrhu ústavy, mala Lisabonská zmluva zmeniť alebo upraviť už existujúce zmluvy namiesto ich nahrádzania. Zmluva bola ratifikovaná všetkými 27 členskými krajinami a nadobudla platnosť 1. decembra 2009 (Gabel, 2014a).

1.2 Členovia Európskej únie

EÚ je jedinečným hospodárskym a politickým partnerstvom medzi 28 európskymi krajinami. Po druhej svetovej vojne sa krajiny v západnej Európe snažili nadviazať bližšie hospodárske, sociálne a politické vzťahy. Hlavnou myšlienkou týchto snáh bolo, že krajiny, ktoré spolu obchodujú sa stávajú na sebe závislými a tým je menšia šanca, že medzi nimi prepukne konflikt. Krajiny dúfali, že ich zblížovaním, ekonomickým a politickým, dosiahnu hospodársky rast spolu s vojenskou bezpečnosťou. O spoluprácu sa pokúsili v roku 1952 a založili tak ESUO krajiny: Belgicko, Francúzsko, Holandsko, Luxembursko, Západné Nemecko a Taliansko. Po založení a úspešnom fungovaní EHS, začalo byť členstvo v spoločenstve atraktívnym, preto postupne prišlo k niekoľkým rozšíreniam. K prvému z nich došlo v roku 1973, kedy sa k zakladateľským krajinám pripojili Dánsko, Írsko a Veľká Británia. Spoločenstvo dosiahlo dvojciferné číslo prístupom Grécka v roku 1981. To bolo oprávnené sa pripojiť, pretože jeho vojenský režim bol zvrhnutý a demokracia bola znovunastolená v roku 1974. Portugalsko a Španielsko pristúpili v roku 1986. K štvrtému rozšíreniu únie prišlo v roku 1995, kedy pristúpili Rakúsko, Fínsko a Švédsko. Nečlenmi zo západných krajín Európy teda zostali už iba Island, Nórsko a Švajčiarsko. Nórska vláda sa pokúsila dvakrát pripojiť, ale voliči členstvo v oboch prípadoch odmietli. Nasledujúce rozšírenie EÚ je v jej histórii najväčším počtom ľudí ako aj pripojených krajín. V roku 2004 sa pripojili Česká republika, Estónsko, Cyprus⁵, Litva, Lichtenštajnsko, Maďarsko, Malta, Poľsko, Slovensko a Slovinsko. Dve ďalšie krajiny z východnej Európy, Bulharsko a Rumunsko sa pripojili k EÚ v roku 2007 a poslednou doposiaľ pripojenou krajinou sa stalo Chorvátsko ako druhá krajina z bývalej Juhoslávie⁶ (EC, 2013).

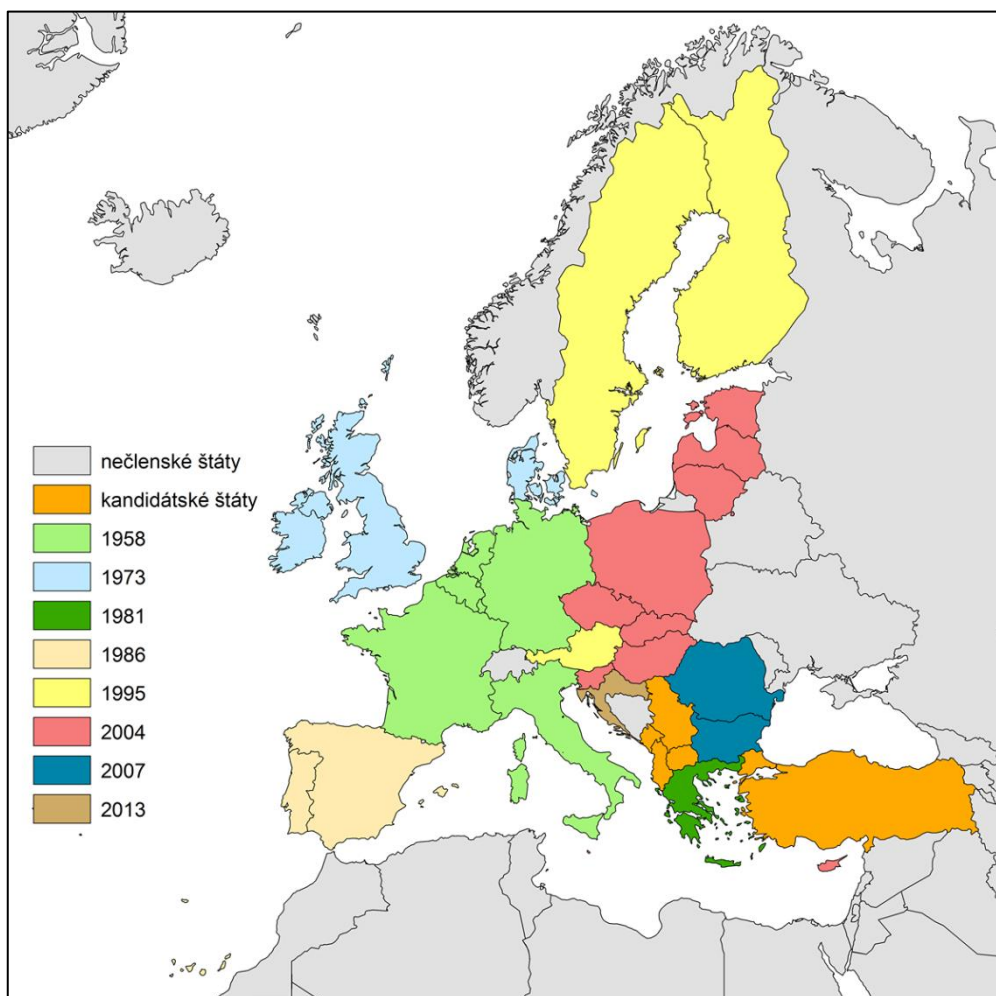
---

⁵ Cyprus vstúpil do EÚ ako de facto rozdelený ostrov, ale celý Cyprus je teritóriom EÚ. Cyperskí Turci sú občanmi EÚ, aj keď žijú v časti ostrova, ktorá nie je pod kontrolou vlády (EÚ, 2015d).

⁶ Prvou pripojenou krajinou z bývalej Juhoslávie bolo Slovinsko v roku 2004.

Obrázok 1 Rok vstupu členských štátov do EÚ

Zdroj dát: EC (2013) spracované autorom pomocou programu ArcGIS.

Krajiny, ktoré majú záujem o vstup do EÚ, podajú oficiálnu žiadosť o členstvo a na základe rozhodnutia Európskej komisie udelí Európska rada takýmto krajinám status kandidátskej krajiny. Tento status však automaticky neznamená zaručené získanie členstva. Krajiny musia prejsť reformným procesom, s cieľom priblíženia k štandardom EÚ. Pokrok kandidátskej krajiny monitoruje Európska komisia a na základe jej posudku dochádza k rozhodnutiu o začlenení krajiny do EÚ. V súčasnosti sú kandidátskymi krajinami Turecko, Macedónska republika, Čierna hora, Island⁷, Srbsko a Albánsko (EU Council, 2014).

⁷ Island 13.3.2015 oficiálne požiadaval o zrušenie žiadosti o členstvo do EÚ a v súčasnosti už nie je kandidátskou krajinou (Deutsche Welle, 2015).

1.3 Orgány Európskej únie

Európska únia má tri veľmi dôležité orgány, ktoré dohliadajú na tvorbu právnych predpisov. Sú nimi Európsky parlament, ktorého poslanci sú priamo volení každých 5 rokov európskymi voličmi, čím sa stávajú zástupcami občanov EÚ. Spolu s Radou Európskej únie je Parlament jej hlavnou zákonodarnou inštitúciou. Rada EÚ zastupuje jednotlivé členské štáty, pričom predsedníctvo v Rade sa medzi nimi strieda. Ministri členských štátov sa stretávajú aby prijímali a koordinovali právne predpisy a politiky. Tretím orgánom je Európska komisia, ktorá zastupuje a presadzuje záujmy EÚ ako celku, pripravuje návrhy právnych predpisov, kontroluje činnosť a vykonávanie politík Únie a využívanie finančných prostriedkov (EÚ, 2015b).

Ďalšími dôležitými inštitúciami EÚ sú Súdny dvor a Dvor audítorov. Súdny dvor dohliada na dodržovanie a uplatňovanie právnych predpisov EÚ v členských štátoch, rozhoduje spory medzi ich vládami a inštitúciami EÚ, ale rieši aj porušovanie práv jednotlivcov, organizácií alebo spoločností, ktoré sa naňho môžu obrátiť so žalobou. Úlohou Dvoru audítorov je zlepšovanie finančného riadenia EÚ a podávanie správ o využívaní verejných fondov. Dvor audítorov vykonáva finančný audit prostriedkov Únie (EÚ, 2015b). Svoje zistenia každoročne predkladá vo výročnej správe o audite Európskemu parlamentu a Rade, Parlament správu preskúma a rozhodne, či rozpočet Komisii schváli.

EÚ má aj ďalšie inštitúcie, ktoré majú osobitné úlohy, sú nimi: Európska centrálna banka, Európska služba pre vonkajšiu činnosť, Európsky hospodársky a sociálny výbor, Výbor regiónov, Európska investičná banka, Európsky ombudsman, Európsky úradník pre ochranu údajov, Úrad publikácie, Európsky úrad pre výber pracovníkov, Európska škola verejnej správy a ďalšie špecializované agentúry a orgány zabezpečujúce rôzne riadiace úlohy EÚ (EÚ, 2015b).

2. Africká Únia

Africká únia (AÚ) je medzinárodná organizácia založená v roku 2002 na podporu jednoty a solidarity Afrických štátov, na zrýchlenie ekonomického rozvoja oblasti a na zlepšenie medzinárodnej spolupráce. Víziou AÚ je "Integrovaná, prosperujúca a pokojná Afrika, riadená svojimi vlastnými občanmi a reprezentujúca dynamickú silu v globálnej aréne." Táto verzia novej integrovanej Afriky bude podľa AÚ plne realizovaná prostredníctvom neúprosných bojov na viacerých frontoch a dlhodobého úsilia (AU, 2002). Africká únia nahradila Organizáciu africkej jednoty založenú v roku 1963 so sídlom v Addis Ababa. V súčasnosti má AÚ 54 členov a jediným africkým štátom, ktorý nie je jej súčasťou je Maroko (AUC, 2003).

2.1 História vzniku Africkej únie

Po skončení 2. svetovej vojny bola väčšina európskych mocností oslabená. Preto v tomto období vznikla myšlienka na založenie svetovej organizácie, ktorá by sa snažila o zachovanie mieru a presadzovanie nenásilných riešení sporov. V roku 1945 tak bola založená Organizácia spojených národov (OSN), členské štáty sa zaviazali spolupracovať pri dodržiavaní cieľov zásad vytýčených v Charte OSN. Keďže členmi sa stala aj väčšina krajín Európy, podľa znenia Charty muselo prísť k zásadným zmenám v koloniálnej politike členských štátov. Tie mali udeliť svojim kolóniám nezávislosť a postupom času sa úplne stiahnuť z ich území (Okoth, 2006). Dekolonizačný proces najmä v Afrike nebol vôbec jednoduchý. V kolonizovaných krajinách vypuklo množstvo nepokojov a vojen namierených najmä voči koloniálnym vládcam, ale zrejme bolo taktiež množstvo občianskych vojen. Väčšina novovzniknutých štátov bola v zlej ekonomickej situácii a tým pádom takmer celkom závislá na krajine kolonizátorov. Prvou dekolonizovanou krajinou sa stala Ghana v roku 1957 a následne v roku 1960⁸ získalo nezávislosť 17 ďalších krajín Afriky (Birmingham, 1995).

Prezident Ghany Kwame Nkrumah a prezident Guinei Ahmed Sékou sa dohodli na pôžičke 10 miliónov dolárov pre Guineu, ktorá sa po odchode kolonizátorov ocitla v dlhoch. V roku 1959 bola medzi týmito krajinami založená Únia afrických štátov, ktorá vznikla za účelom vytvorenia spoločnej meny a spoločného občianstva a mala spojiť všetky bývalé kolónie a vytvoriť tak jednotnú Afriku (Howe, 1959). V roku 1961 bola únia rozšírená o Mali.

---

⁸ Rok 1960 je známy aj ako rok Afriky.

Traja lídri členských krajín zdieľali spoločnú víziu budúcnosti Afriky a každý z nich uctieval myšlienku panafricanizmu⁹. Napriek spoločným víziám, sa však názory lídrov rozchádzali v niektorých kľúčových otázkach¹⁰ a v roku 1963 bola únia rozpustená (DeLancey, 1966). Únia afrických štátov bola prvou úniou v Afrike založenou na podporu a spoluprácu členských krajín a v roku 1963 bola nahradená Organizáciou africkej jednoty (OAJ). Na konferencii nezávislých afrických štátov (1963) v Addis Ababa bola Charta OAJ podpísaná tridsiatimi z v tom čase 32 nezávislých afrických štátov. Zostávajúce dva, Togo a Maroko ju podpísali ešte v ten rok (OAU, 1963).

Hlavnými cieľmi OAJ boli okrem iného snaha zbaviť kontinent zostávajúcich pozostatkov kolonizácie a apartheidu, podpora jednoty a solidarity medzi africkými štátmi, koordinácia a zvýšená spolupráca v rozvoji, ochrana suverenity a územnej celistvosti členských štátov a podpora medzinárodnej spolupráce v rámci OSN. OAJ v roku 1964 vytvorila Skupinu 77 a poskytla tak efektívne fórum, ktoré umožnilo všetkým členským štátom prijatie koordinovaných stanovísk v záležitostiach spoločného záujmu kontinentu na medzinárodných fórach a účinne tak obhajovať záujmy Afriky. Africké krajiny v úsilí o jednotu, hospodársky a sociálny rozvoj pod záštitou OAJ podstúpili mnohé iniciatívy a dosiahli značný pokrok v mnohých oblastiach, ktoré neskôr pripravili pôdu pre vznik Africkej únie (Abdullah, ed., 2013).

Prvými iniciatívami boli Akčný plán Lagos a Záverečný akt Lagos v roku 1980. Snahou Akčného plánu bolo vytvorenie úspešnej regionálnej stratégie pre rozvoj Afriky. Jeho cieľom bol individuálny ekonomický rast v každom africkom štáte v rozličných odvetviach vrátane potravín, poľnohospodárstva, priemyslu a environmentálnych a energetických oblastí. Zameriavalo sa na špecifické ako aj na všeobecné ciele, s časovými obmedzeniami v každom aspekte ekonomického plánovania (Rose, 1983).

V roku 1981 bola v Nairobi prijatá Africká charta ľudských práv a práv národov a deklarácia spolu s Akčným plánom o ľudských právach z Grand Bay. Tieto dva nástroje prijaté OAJ slúžili na podporu ľudských práv a práv národov na kontinente. Charta ľudských práv viedla k vytvoreniu Africkej komisie pre ľudské práva v roku 1987. Tá sa oficiálne stará o ochranu práv ľudí a národov, presadzovanie ich práv a interpretáciu Africkej charty pre ľudské a národné práva (ACHPR, 2015).

---

⁹ Panafricanizmus je hnutie černošskej inteligencie, založené na príslušnosti a jednoty jednej rase.

¹⁰ Napr. Operácia Spojených národov v Kongu v roku 1960.

Na 21. summite OAJ v roku 1985 vydala organizácia deklaráciu o ekonomickej situácii v Afrike, ktorá zahŕňala aj program na urýchlenie implementácie Plánu z Lagos a Záverečného aktu. Boli zavedené opatrenia na zlepšenie potravinovej situácie v Afrike a na obnovu poľnohospodárskeho rozvoja. K tejto deklarácii bol pripojený Akčný program na ekonomické oživenie a rozvoj krajín Afriky (APPER). Tento program bol vypracovaný Valným zhromaždením OSN o africkej ekonomickej a sociálnej kríze a bol naplánovaný na obdobie od roku 1986 do 1990. Program sa zameriaval na návrhy pre národnú pripravenosť v núdzi, poľnohospodársky rozvoj, opatrenia na riešenie problémov sucha a dezertifikácie, zlepšenie verejnej investičnej politiky a iné. Africké krajiny odhadli, že plná implementácia programu APPER by stála 120 miliárd amerických dolárov, z čoho by 82 miliárd muselo pochádzať z Afriky a zvyšok z externých zdrojov (UN, 1986). Popri poskytovaní finančnej pomoci bolo medzinárodné spoločenstvo vyzvané na pomoc Afrike zlepšením jej obchodných možností a znížením jej dlhov. Je potrebné poznamenať, že Akčný plán z Lagos a APPER odrážajú spoločné snahy afrických štátov, tými však neboli podpísané žiadne záväzky, ktorými by boli nútené programy implementovať. OAJ nemala nikdy orgány určené na dosiahnutie záväzného súhlasu na akékoľvek ekonomické či iné opatrenia, ktoré by mali byť aplikované v Afrických štátoch. OAJ nikdy nemala ani právomoci vyžadovať od štátov záväzný súhlas, tak ako ani Európska hospodárska komisia pre Afriku (ECA) založená v roku 1958 v Addis Ababa (New African, 2002). V roku 1990 bola schválená aj Charta pre občianske účasti na rozvoji a transformácii Afriky, táto nielen umožňovala zapojenie sa občanov do rozhodovania o rozvoji, ale aj jasne demonštrovala, že na rozdiel od minulosti, tolerancia a otvorenosť sú známkou nového demokratického poriadku v Afrike (Bakwesegha, 1998).

Zmluva o založení Afrického hospodárskeho spoločenstva (AHS) z roku 1991, známa aj ako zmluva z Abuja po ratifikácii dostatočným počtom krajín vošla v platnosť v roku 1994. Súbežne pracovali AHS aj OAJ¹¹ tak, ako dlhú dobu koexistovali tri integračné zväzky Európskeho spoločenstva (ESUO, EHS, EURATOM). Hlavným cieľom AHS je zjednotenie afrických trhov, podpora samostatnosti africkej ekonomiky, mobilita a rozvoj ľudských zdrojov. Ďalším obecným cieľom je zvýšenie životnej úrovne Afričanov. Daných cieľov má spoločenstvo dosahovať postupným vývojom zahŕňajúcim hlavne prepojenie už existujúcich oblastných integračných celkov ako sú: Zväz arabského Maghrebu, Hospodárske spoločenstvo štátov strednej Afriky, Hospodárske spoločenstvo západoafrických štátov,

---

¹¹ Po nahradení OAJ Africkou úniou AHS koexistuje s AU.

Juhoafrické rozvojové spoločenstvo, či Spoločný trh východnej a južnej Afriky (OAU, 1991). Zmluva z Abuji mala byť implementovaná v šiestich fázach v priebehu 34 rokov (do roku 2028), v prvej fáze malo dôjsť k upevneniu už existujúcich oblastných hospodárskych zväzkov a vytvoreniu nových tam, kde je treba¹². V druhej k stabilizácii colných a necolných prekážok obchodu a postupná integrácia v oblasti obchodu, poľnohospodárstva, priemyslu, komunikácií a pod. Ďalej malo dôjsť k vytvoreniu zóny voľného obchodu a colnej únie v každom oblastnom združení. Štvrtá fáza – koordinácia a harmonizácia colných a necolných prekážok obchodu medzi jednotlivými oblastnými združeniami. Piata fáza – vznik afrického spoločného trhu a spoločných politík a posledná fáza mala priniesť integráciu vo všetkých sektoroch, malo prísť k založeniu Africkej ústrednej banky a vzniku jednotnej africkej meny, hospodárskej menovej únie, Panafrického parlamentu a uskutočneniu prvých všeobecných volieb (UN ECA, 2011). Táto dohoda je jednou z najdôležitejších a napriek pomalej implementácii stanovených fáz vďaka nej dochádzalo k zrýchleniu integrácie afrických štátov.

V polovici 90. rokov 20. storočia africkí lídri postupne začali pomenúvať konkrétne riešenia, vďaka ktorým by kontinent zvládol výzvy, prinášané koncom Studenej vojny, ako napríklad sfunkčnenie vzťahu demokracie a rozvoja. Jednou z najväčších snáh v tejto oblasti bolo obnovenie programu Hospodárskeho a sociálneho rozvoja prijatého OAJ v Káhire v roku 1995. Tento program bol rozdelený do troch častí: čo môžu africké krajiny urobiť pre seba; čo môžu očakávať od ich partnerov v oblasti rozvoja; a aké by mali byť následné kroky. Medzi záväzky, ktoré sa v Káhire lídri zaručili zlepšovať patrí demokracia, vláda, mier, bezpečnosť, stabilný a udržateľný rozvoj a štrukturálna transformácia afrických ekonomík. Tieto požiadavky vychádzajú z potreby Afriky byť konkurencie schopnou pokiaľ sa má začleniť do svetovej ekonomiky. Vlády by mali vyvinúť extrémne úsilie na podporu participácie súkromného sektora v procese rozvoja. Od svojich partnerov OAJ očakávala lepšie organizovanú pomoc poskytovanú nevládnymi organizáciami, ktoré často preberali úlohy pripadajúce samotným vládam rozvojových krajín (Adésinà a spol, 2006).

Na summite v Syrte v roku 1999 členské štáty vzniesli požiadavky na hlboké zmeny v OAJ, ktoré by viedli k jej väčšej efektívnosti. Zmeny vo fungovaní OAJ by však museli byť natoľko veľké, že sa štáty zhodli na vzniku novej organizácie - Africkej únie. Tá mala byť oddaná politickej a ekonomickej integrácii Afriky a jej základom mal byť rešpekt demokratických hodnôt, dobré vládnutie a dodržiavanie zákonov a ľudských práv (DFA, 2002).

---

¹² Fáza bola dokončená, Zväz arabského Maghrebu a Západná Sahara neparticipujú. (UN ECA, 2011)

Ďalšie dva summity v rokoch 1999 a 2000 v Alžíri a Lomé jednali o predstavení budúcich cieľov únie a prijímaní jej ústavy. V Lomé bol schválený a prijatý náčrt ústavy Africkej únie ako aj Panafrického parlamentu. Na summite v Lusake 2001 bol vytvorený program AÚ a stále pod taktovkou OAJ bol vytvorený strategický rámcový dokument s názvom Nové partnerstvo pre rozvoj Afriky (NEPAD), ktorý neskôr prešiel pod záštitu AÚ (DFA, 2002). NEPAD je plánovacie a koordinačné telo Africkej únie, ktoré sa má zaoberať cieľmi ako znižovanie chudoby, udržateľný rozvoj Afriky, zastavenie marginalizácie Afriky a posilňovanie postavenia žien. NEPAD poskytuje africkým krajinám jedinečné možnosti prevzatia plnej kontroly nad ich rozvojovým programom. Program presadzuje zblížovanie krajín a nadväzovanie nových partnerstiev v rámci Afriky, ale aj mimo nej a krajiny vďaka nemu môžu vo svojich rozvojových programoch efektívnejšie spolupracovať s medzinárodnými partnermi. NEPAD zahŕňa množstvo programov a projektov, ktoré sú radené do šiestich oblastí: poľnohospodárstvo a potravinová bezpečnosť, klimatické zmeny a manažment prírodných zdrojov, regionálna integrácia a infraštruktúra, ľudský rozvoj, hospodárske a podnikové vládnutie, prierezové témy vrátane rovnosti pohlaví, rozvoj informačných a komunikačných technológií. Od jeho vzniku bol NEPAD plošne propagovaný v Afrike, ako aj v industrializovanom Severe. V súčasnosti je NEPAD uznávaný ako rozvojový plán Afriky všetkými vládami Severu, medzinárodnými finančnými inštitúciami a mnohými medzinárodnými vládnymi inštitúciami ako napríklad Spojené národy. NEPAD je všeobecne považovaný za mechanizmus, prostredníctvom ktorého je možné najlepšie podporovať úsilie o rozvoj Afriky. Znamená to, že postup NEPAD je uznávaný nielen africkými krajinami a krajinami REC¹³, ale aj partnermi v oblasti rozvoja Afriky (NEPAD, 2012).

V roku 2002 na summite v Durbane začala Africká únia svoje fungovanie 1. stretnutím hláv členských štátov. Únia tu ustanovila Radu pre mier a bezpečnosť Africkej únie, ktorej ústredným orgánom sa mal stať Mechanizmus na predchádzanie konfliktom, ich riadenie a riešenie predtým spadajúci pod OAJ. AÚ na rozdiel od OAJ presunula svoju pozornosť od podpory oslobodzovacích hnutí v čase afrického kolonializmu a apartheidu, na organizáciu spoločného smerovania vývoja a integrácie Afriky (AU, 2002).

V roku 2004 prebehla slávnostná inaugurácia Panafrického parlamentu, ktorý bol založený s víziou, že poskytne spoločnú platformu pre africké národy a ich organizácie na miestnej

---

¹³ Skratka RHS znamená Regionálne hospodárske spoločenstvo. Tieto spoločenstvá tvoria krajiny jednotlivých subregiónov, ktoré sa do spolkov zoskupujú za účelom dosiahnutia väčšej hospodárskej integrácie (DFA, 2004).

úrovni a umožní im tak zapojiť sa do diskusie a rozhodovania o problémoch a výzvach, ktorým čelí kontinent (Pan-African Parliament, 2006).

Množstvo regionálnych obchodných blokov zameraných na znižovanie a elimináciu regionálnych obchodných bariér v Afrike sa v 20. storočí rozrástlo do takého rozsahu, že väčšina krajín z východnej a južnej Afriky bola začiatkom nového milénia súčasťou viac ako jednej obchodnej dohody. Táto skutočnosť viedla k problému prekrývania členstiev v množstve často protichodných obchodných režimov. Z toho dôvodu bola vytvorená trojstranná dohoda o Voľnom obchode (FTA), ktorá má predísť problémom prekrývajúcich sa politík obchodných dohôd a viesť tak k pozitívnemu rozvoju. Lídri štátov a vlád 26 členských krajín Spoločného trhu pre východnú a južnú Afriku, Východoafrického spoločenstva a Spoločenstva pre rozvoj južnej Afriky v roku 2008 súhlasili s vytvorením Zóny voľného obchodu (Anyanzwa, 2014). Víziou FTA je zlepšenie ekonomického a sociálneho blahobytu občanov regiónu COMESA-EAC-SADC, prostredníctvom podpory regionálneho hospodárskeho rastu a vytváraním priaznivého prostredia pre uskutočňovanie regionálneho rozvoja. Štáty, ktoré podpísali Dohodu o voľnom obchode sa zaviazali eliminovať obchodné bariéry ako sú clá, dovozné kvóty a preferencie väčšiny dovážaných výrobkov a služieb, s ktorými krajiny obchodujú v rámci tohto regiónu. Zriadením trojstrannej zóny voľného obchodu sa očakáva posilnenie obchodu v rámci regiónu vytvorením širšieho trhu, zvýšením investičných tokov, zvýšením konkurencieschopnosti a rozvoju cezhraničnej regionálnej infraštruktúry (Hartzenberg a spol., 2011). Na stretnutí Rady ministrov FTA v Káhire v decembri 2014 malo dôjsť k ratifikácii trojstrannej dohody, čo ju malo pripraviť na vojdienie do platnosti na treťom zasadnutí hláv štátov a predsedov 20. decembra 2014. Juhoafrická republika však mala obavy, že zlúčenie troch regionálnych hospodárskych blokov EAC, COMESA a SADS by viedlo k nárastu konkurencie v rámci jej domáceho trhu. To by v prípade Juhoafrickej republiky mohlo znamenať poškodenie domácich producentov. Odmietnutie ratifikácie Juhoafrickou republikou znamenalo odloženie rokovaní na rok 2015 (Anyanzwa, 2014).

V roku 2009 sa v Syrte uskutočnilo trináste zasadnutie hláv Africkej únie, na ktorom prebehla debata o investovaní do poľnohospodárstva pre ekonomický rast a potravinovú bezpečnosť. Na tomto summite sa taktiež africkí lídri dohodli na transformácii Komisie Africkej únie na Úrad Africkej únie. Nová organizácia na čele s prezidentom má posilnené právomoci na koordináciu zahraničných vzťahov, obchodu a obrannej politiky (AAU, 2009).

Komisia Africkej únie v roku 2010 v Addis Ababa zvolala prvú konferenciu členských štátov,

kde bola podpísaná zmluva o Africkej zóne bez jadrových zbraní. Účastníci sa zapájali do rokovaní o propagácii bezpečného a mierového využívania jadrovej energie, jadrovej bezpečnosti a boja proti nezákonnému obchodovaniu, ako aj zákazu testovania jadrových výbušných zariadení. Na konferencii AÚ vyzvala členské krajiny, ktoré tak ešte neurobili aby podpísali a ratifikovali zmluvu Pelindaba¹⁴. Komisar pre mier a bezpečnosť zdôraznil záväzok OAJ / AU k odstráneniu jadrových zbraní z afrického kontinentu (NTI, 2014).

Šestnásty Summit hláv štátov a vlád AÚ bol uskutočnený v roku 2011 v Addis Ababa s témou "V ústrety väčšej jednoty a integrácii zdieľaním spoločných hodnôt". Zhromaždenie vyjadrilo hlboké znepokojenie nad častými teroristickými útokmi na celom kontinente a prijalo opatrenia na riešenie hrozby teroristických útokov vrátane vymenovania Francisca Madeiru na post zástupcu Africkej únie pre boj proti terorizmu. Členské krajiny AÚ sa taktiež zhodli na prijatí rozhodnutia o zákaze platby výkupného teroristickým skupinám. Ďalej sa dohodli na stretnutí odborníkov z členských krajín únie v decembri 2011 aby zvážili prijatie návrhu Afrického modelu zákona o prevencii a boji proti terorizmu (DCI, 2011).

Sedemnásty summit priniesol tému "Urýchlenie zapojenia mládeže do udržateľného rozvoja". Jedným z najviac publikovaných výsledkov summitu bolo rozhodnutie zhromaždenia nespolupracovať s Medzinárodným trestným súdom na zatýkaní líbyjského prezidenta Muammara Kaddáfího. Zhromaždenie opätovne potvrdilo svoje predchádzajúce vyjadrenie, že krízu v Líbyi je potrebné riešiť prostredníctvom politických jednaní.

Na 18. a 19. summite sa hlavy štátov a vlád AÚ rozhodli podstúpiť opatrenia pre vývoj nových a obnoviteľných zdrojov energie s cieľom zabezpečiť čistú, spoľahlivú a dostupnú energiu, ako aj jadrovú energiu určenú na mierové účely (NTI, 2014). Chceli tak splniť dlhodobú energetickú stratégiu Afriky. 19. summit bol zvolaný za účelom vytvorenia panafrickej obchodnej zóny do roku 2017. Väčšina debaty sa však zaoberala krízami a konfliktami v Mali, Sudáne a Somálsku (NTI, 2014).

V máji 2014 uskutočnila AÚ tretiu konferenciu štátov a zmluvných strán za účelom prerokovania dohody Pelindaba. Konferencia sa zameriavala na implementáciu Africkej komisie pre jadrovú energiu (MPH, 2014).

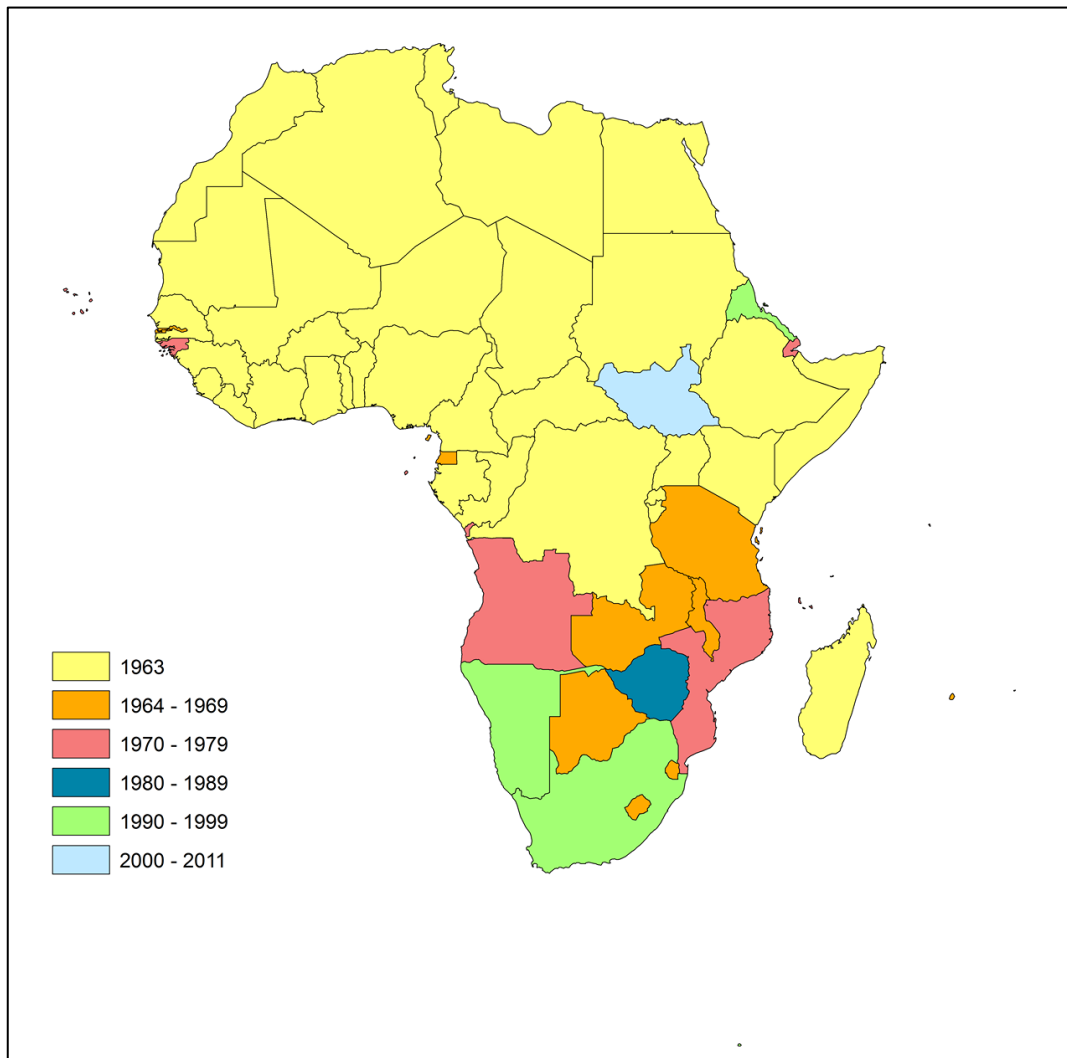
---

¹⁴ Zmluva známa aj ako zmluva o Africkej zóne bez jadrových zbraní.

2.2 Členovia Africkej únie

Členskými krajinami Africkej únie je 54 suverénnych štátov, ktoré ratifikovali a uznávajú Zakladajúci akt Africkej únie z roku 2000. AÚ nahradila Organizáciu africkej jednoty a je otvorená pre všetky členské krajiny OAJ. Z pôvodných 32 členov pri zakladaní OAJ v roku 1963, došlo postupne k osemnástim rozšírovaniam. K najrozsiahlejšiemu rozšíreniu došlo 18. júla 1975, kedy sa pripojili štyri štáty (Okoth, 2006). Po vzniku Africkej únie všetky pôvodné členské štáty OAJ prešli pod jej správu. Južný Sudán¹⁵ je v súčasnosti najnovšie pripojeným štátom a zároveň jediným, ktorý sa pripojil priamo k AÚ bez predchádzajúceho členstva v OAJ (DIC, 2011) .

Obrázok 2 Členské štáty OAJ/AÚ podľa vstupu.

Zdroj dát: AUC (2003) spracované autorom pomocou programu ArcGIS.

¹⁵ Južný Sudán získal nezávislosť 9. júla 2011 po predchádzajúcom referende o nezávislosti, v ktorom hlasovalo viac ako 95 % populácie za osamostatnenie krajiny (DIC, 2011).

Na obrázku 2 sa nachádza mapa afrického kontinentu s vyznačenými hranicami štátov. Štáty sú rozdelené do šiestich skupín podľa časového obdobia, v ktorom pristúpili do OAJ prípadne do AÚ. Štáty vyznačené žltou farbou pristúpili k Organizácii africkej jednoty v roku 1963, teda sú jej zakladateľskými štátmi. V roku 1963 vstúpilo do OAJ 32 štátov, menovite to sú: Alžírsko, Benin, Burkina Faso, Burundi, Kamerun, Stredoafrická republika, Čad, Pobrežie Slonoviny, Konžská demokratická republika, Kongo, Egypt, Etiópia, Gabon, Ghana, Guinea, Keňa, Libéria, Lýbia, Madagaskar, Mali, Mauritánia, Niger, Nigéria, Rwanda, Senegal, Sierra Leone, Somálsko, Sudán, Togo, Tunisko, Uganda a Maroko. V rozmedzí rokov 1964 až 1969 vstúpili do OAJ: Malawi (1964), Tanzánia (1964), Zambia (1964), Gambia (1965), Botswana (1966), Lesotho (1966), Rovníková Guinea (1968), Maurícius (1968) a Svazijsko (1968). V roku 1973 do organizácie vstúpila Guinea-Bissau a v roku 1975 došlo k najväčšiemu rozšíreniu OAJ pristúpením štyroch krajín: Kapverdy, Komory, Mozambik a Svätý Tomáš a Princov ostrov. Následne do roku 1979 pristúpili Seychely (1976), Džibutsko (1977) a Angola (1979). V rokoch 1980 až 1989 vyznačených na Obrázku 2 modrou farbou pristúpili dve krajiny a to Zimbabwe (1980) a Západná Sahara¹⁶ (1982). V ďalšom desaťročí pristúpili Namíbia (1990), Eritrea (1993) a Juhoafrická republika (1994). Posledným štátom, ktorý vstúpil už do Africkej únie je Južný Sudán v roku 2011 (AUC, 2003).

V súčasnej dobe je členstvo Stredoafrickej republiky pozastavené z dôvodu štátneho prevratu a politických bojov. V minulosti bolo pozastavené členstvo aj iným krajinám ako napríklad Madagaskaru v rokoch 2001 až 2003 a od roku 2009 z dôvodu politickej krízy v krajine. V minulosti boli suspendované aj ďalšie krajiny ako Pobrežie Slonoviny v rokoch 2010 až 2011, Guinea v rokoch 2008 až 2010 či Mauritánia v roku 2005 po vojenskom prevrate. Prezidentské voľby v Mauritánii sa konali v roku 2007 a znova bola suspendovaná od roku 2008 do 2009 po ďalšom vojenskom prevrate. Ďalšími dočasne suspendovanými štátmi boli Niger v roku 2010 a Togo v roku 2005 (Magliveras, 2011).

Jediný africký štát, ktorý by mohol pristúpiť, resp. znovu aktivovať svoje členstvo v AÚ je Maroko. To vystúpilo z Africkej únie po tom, čo organizácia akceptovala Saharskú arabskú demokratickú republiku ako samosprávu sporného územia Západnej Sahary a prijala ju do OAJ (McNamee, 2013).

---

¹⁶ Západná Sahara je na Obrázku 2 zobrazená v skupine zakladateľských štátov a to z toho dôvodu, že prvýkrát do OAJ vstúpila už v roku 1963 pod správou Maroka. V roku 1982 však vstúpila do OAJ pod správou Saharskej arabskej demokratickej republiky.

2.3 Orgány Africkej únie

Africkú úniu tvorí množstvo veľmi dôležitých orgánov, najdôležitejším z nich je **Zhromaždenie hláv štátov Africkej únie**. Zhromaždenie vzniklo v roku 1963 ako súčasť Organizácie Africkej jednoty. Do roku 2001 bola riadiacou ústavou Zhromaždenia charta OAJ, teraz podlieha ústave Africkej únie. Zhromaždenie AÚ sa skladá z hláv štátov a vlád AÚ a je najvyšším rozhodovacím orgánom Únie. Stretáva sa raz ročne na summite štátov AÚ a má niekoľko významných funkcií. Medzi ne patrí rozhodovanie o spoločnej politike Únie, určovanie jej priorít a vytváranie ročných programov. Monitoruje implementáciu politík a rozhodnutí Únie, zrýchľuje politickú, sociálnu a ekonomickú integráciu kontinentu, udáva smernice Výkonnej rade a Komisii pre politický a bezpečnostný vývoj dáva odporúčania pre správu konfliktov, vojen, teroristických útokov, núdzových situácií a obnovovanie mieru. Rozhoduje o intervencii v inom členskom štáte v prípadoch vojnových zločinov, či zločinov proti ľudskosti, taktiež rozhoduje o intervencii v štáte, ktorý o ňu požiada z dôvodu snahy o nastolenie mieru. Určuje sankcie uvalené na členské štáty za neplnenie dohôd, vymenúva predsedu Komisie a jeho zástupcu a stanovuje ich funkcie a funkčné obdobie. V neposlednom rade hodnotí a vyvodzuje závery z reportov iných orgánov únie (AU-AHSG, 2003).

Výkonná rada ministrov Africkej únie sa skladá z ministrov zahraničných vecí alebo iných ministrov alebo správcov orgánov určených vládami členských štátov. Výkonná rada sa schádza najmenej dvakrát ročne na riadnom zasadnutí. Taktiež sa môže zísť na mimoriadnom zasadnutí na žiadosť členského štátu a po schválení dvoma tretinami všetkých členských štátov. Rada koordinuje a prijíma rozhodnutia týkajúce sa politík v oblastiach spoločného záujmu členských štátov. Podlieha Zhromaždeniu hláv štátov AÚ a monitoruje implementáciu politík formulovaných Zhromaždením (AU Council, 2003).

Komisia Africkej únie zodpovedá za riadenie dennodennej prevádzky AÚ. Okrem iného reprezentuje AÚ v medzivládnych fórach, pripravuje návrhy spoločných stanovísk, pripravuje strategické plány a štúdie na posúdenie zo strany Výkonnej rady, podporuje a zjednocuje programy a politiky AÚ a regionálnych hospodárskych spoločenstiev (REC). V roku 2009 sa lídri AÚ zhodli na premenovaní Komisie Africkej únie na Úrad Africkej únie. Úrad AÚ spadá pod kontrolu Zhromaždenia (AU Commission, 2003).

Panafrický parlament ako legislatívne telo Africkej únie prvýkrát zasadol v roku 2004. Parlament bol zriadený s víziou poskytnúť spoločnú platformu pre africké národy a regionálne organizácie a dal im tak možnosť zapojiť sa do diskusie a rozhodovania

o spoločných problémoch a výzvach, ktorým čelí kontinent. Jeho vytvorenie môže byť vnímané aj ako pokus o podporu demokracie v rámci Africkej únie a jej členských štátov (Kisiangani, 2010). Panafrickí poslanci reprezentujú všetky národy Afriky a sú volení na 5 ročné obdobie. Konečný cieľ Panafrického parlamentu (PAP) je vyvinúť sa v inštitúciu s plnou legislatívnou silou, ktorej členovia sú volení všeobecným hlasovacím právom (Pan-African Parliament, 2006). Od jeho vzniku PAP udržiava úzke kontakty s Európskym parlamentom. V roku 2006 dokonca Európsky parlament vytvoril prvú delegáciu pre PAP a začiatkom 7. volebného obdobia sa EP rozhodol vytvoriť stálu medzi parlamentnú delegáciu. Tieto dva parlamenty majú na starosti monitorovanie a vykonávanie spoločnej stratégie Afrika – EÚ prijatej v Lisabone v roku 2007. Cieľom stratégie je prehĺbiť vzťahy medzi Afrikou a EÚ a nachádzať spoločné riešenia globálnych výziev (Kisiangani, 2010).

Ďalšími dôležitými orgánmi sú Výbor stálych zástupcov¹⁷, Európsky hospodársky a sociálny výbor¹⁸ (EHSV), Africký súd pre ľudské práva a práva národov¹⁹ a množstvo iných orgánov (Babarinde, 2007).

---

¹⁷ Výbor stálych zástupcov pripravuje podklady pre Výkonnú radu a je zložený z veľvyslancov členských štátov (Babarinde, 2007).

¹⁸ EHSV je poradným orgánom AÚ a má za úlohu hájiť záujmy verejnosti v rámci rozhodovania inštitúcií AÚ (Babarinde, 2007).

¹⁹ Súd je kontinentálne zriadený za účelom zabezpečenia ochrany ľudských práv a národov v Afrike (Babarinde, 2007).

3. Vzťahy EÚ a AÚ

Prvá časť tejto kapitoly sa venuje popisu vzťahov medzi Európskou úniou a krajinami ACP. Druhá časť pojednáva o vzťahoch Európskej únie a Afriky ako celého kontinentu so zameraním na stratégiu Spoločná EÚ – Afrika. Ďalšie dve časti sa venujú zhodnoteniu výsledkov spolupráce týchto vzťahov a prehľadu programov implementovaných týmito partnerstvami.

3.1 Vývoj vzťahov EÚ a krajín ACP

Rozvojová pomoc je od vzniku Európskej únie pevnou súčasťou projektu európskej integrácie. Myšlienka poskytovania pomoci v prospech hospodárskeho a sociálneho rozvoja koloniálnych území sa objavila už v 30. rokoch 20. storočia a presadila sa v podobe britského zákona o koloniálnom blahobyte a rozvoji v období druhej svetovej vojny. Vzťah medzi Európskou úniou a krajinami Afriky v oblasti rozvojovej spolupráce má korene už na konci 50. rokov. V roku 1957 sa v štvrtej časti Rímskej zmluvy krajiny EHS zaviazali podporovať hospodársky a sociálny rozvoj zámorských krajín a území a zdieľať úzke hospodárske vzťahy medzi nimi a Spoločenstvom ako celkom (Wil, 2005). Vzniklo tak zoskupenie frankofónnych štátov, ktoré EHS podporovalo v intervale piatich rokov Vykonávajúcou dohodou. Táto spolupráca nemala kodifikovanú podobu. Vykonávajúca dohoda ustanovila Fond pre rozvoj zámorských krajín a území, neskôr známy ako Európsky rozvojový fond.

V roku 1962, kedy všetky africké pridružené krajiny dosiahli nezávislosť z devätnástich z nich odmietla asociáciu iba Guinea. Dosiahnutie nezávislosti asociovanými štátmi ukázalo v plnom svetle závažné nedostatky tejto asociácie. Do dosiahnutia nezávislosti bola za zabezpečovanie nevyhnutnej kvalifikácie personálu zodpovedná koloniálna správa. Avšak po nadobudnutí nezávislosti bola potreba školenia personálu obrovská. Dekolonizácia afrických území nastolila potrebu adaptovať aj ich vzťah k EHS na nové podmienky (Gabel, 2014a). Výsledkom bolo podpísanie dohody z Yaoundé v roku 1963²⁰, ktorá mala platnosť päť rokov²¹.

Hlavným rysom dohody z Yaoundé medzi oboma stranami bolo umožnenie voľného prístupu šiestich krajín EHS k ich domácejmu trhu pre produkty od zámorských partnerov, zatiaľ čo tým bolo dovolené zvýšenie colných bariér alebo umožnenie iného obmedzenia týkajúceho sa

---

²⁰ V platnosť vošla v roku 1964 (Cosgrove, 1994).

²¹ V roku 1969 bola platnosť predĺžená – Yaoundé II (Forwood, 2001).

vstupu tovaru Spoločenstva na ich územie s cieľom chrániť svoje vlastné priemyselné odvetvia. Podmienkou bolo, že africkí členovia musia pristupovať ku všetkým krajinám Spoločenstva rovnako. Dohodou bolo taktiež, že šesť krajín Spoločenstva poskytne rozvojovú pomoc v podobe grantov a pôžičiek v celkovom objeme 800 miliónov dolárov na obdobie trvania dohody 1964-1969 (ECIS, 1966). Po tom, čo prvá dohoda²² vypršala, bola jej platnosť predĺžená na obdobie do roku 1974. Pri predlžovaní zmluvy sa k podporovaným africkým štátom pri dali aj Maurícius a Madagaskar. Jedným z najvýznamnejších aspektov Yaoundé však bolo uznanie štátnej suverenity všetkých zúčastnených krajín. Po uplynutí obidvoch dohôd tieto pripravili základ pre širšiu dohodu z Lomé z roku 1975.

Počiatkom 70. rokov sa vytváralo zoskupenie Afriky, Karibiku a štátov Tichého oceána (ACP). Táto organizácia vznikla v roku 1975 a dnes pozostáva z 79 štátov²³. Podnetom vytvorenia ACP bolo pridruženie niektorých ďalších afrických krajín a taktiež vstup Veľkej Británie do EHS, z čoho vyplynulo následné rozšírenie kooperácie o niektoré krajiny Commonwealthu. Spolupráca však dovedy odrážala predovšetkým záujmy vyspelých krajín a výraznejších úspechov v rozvojových krajinách, ktoré podpísali dohody z Yaoundé I a II sa nedosiahlo. Neuspokojivé výsledky z predchádzajúcej dohody ako aj zmeny v európskom politickom systéme viedli k zriadeniu novej dohody namiesto ďalšieho predlžovania pôvodnej dohody z Yaoundé. Z pohľadu rozvojových krajín začali rokovania o novej zmluve z dôvodu stále zakomponovaných nekoloniálnych aspektov v dohode z Yaoundé, ako aj neuspokojivých hospodárskych výsledkov vyplývajúcich z nej (ECIS, 1966). Z európskeho hľadiska však stratégia rozvoja zažila posun od regionálneho k viac globálnemu prístupu. Dohovor z Lomé z roku 1975 bol snahou napraviť neefektívnosti vytvorené v predchádzajúcej zmluve a riešiť tak kritiky na ňu namierené. Dohoda bola podpísaná po 18 mesiacoch rokovaní deviatimi krajinami Európskeho spoločenstva a 46 rozvojovými krajinami ACP (Laaksonen a spol., 2007). Aj keď koloniálne väzby s Európou zostali rozhodujúcim faktorom pre pristupovanie nových krajín ku kooperácii, zloženie skupiny rozvojových krajín ukázalo značnú diverzifikáciu európskej rozvojovej politiky, čo umlčalo niektorých kritikov, ktorí poukazovali na selektívny prístup²⁴ Yaoundé.

Konvencia z Lomé mala symbolizovať ambície Európy na posunutie vzťahov medzi Severom a Juhom na novú úroveň. Vzťahy na rozdiel od dohôd z Yaoundé nemali byť ovládané

---

²³ 48 krajín zo Subsaharskej Afriky, 16 z Karibiku a 15 z Tichomoria (ECIS, 1966).

²⁴ Dohody z Yaoundé zahŕňali prevažne frankofónne krajiny. Po vstupe Veľkej Británie do EHS však boli zahrnuté do dohody z Lomé aj členské krajiny Commonwealthu ako aj krajiny novo sformovanej skupiny krajín ACP (Cosgrove, 1994).

ekonomickými záujmami a mocenskou politikou. Už v Lomé I bol termín asociácia nahradený partnerstvom. Dohovory z Lomé mali rovnako ako zmluvy z Yaoundé napomôcť rozvoju krajín ACP a podporovať blízke vzťahy Severu a Juhu. Pôvodné ustanovenia z Yaoundé zostali aj naďalej zásadnou časťou dohody. Krajiny ACP mali preto stále voľný prístup na trhy ES, avšak boli ustanovené aj kompenzácie pre exportné komodity, v prípade náhleho poklesu cien danej komodity na svetových trhoch. ES takto kompenzovala postihnuté krajiny fondom STABEX, ktorý krajinám zaručoval poľnohospodárske príjmy a fondom SYSMIN zameraným na kompenzáciu minerálneho vývozu. Zmluva taktiež zaväzovala ES prispievať investíciami v hodnote troch miliárd počas prvej dohody z Lomé (Nunn, 2004).

Konvencia z Lomé bola dlho považovaná za vysoko inovatívny model medzinárodnej kooperácie. V mnohých prípadoch bola považovaná za pilotnú schému pre ďalšie formy spolupráce. Pôvodné ustanovenia konvencie obsahovali:

- *Rovnocenné partnerstvo.* Rovnocennosť bola základným kameňom prvej konvencie z Lomé. Dala krajinám ACP zodpovednosť za svoj vlastný rozvoj poverením ich hlavnou rolou v riadení zdrojov, zatiaľ čo ES zohrávalo iba podpornú rolu.
- *Pomoc a obchod.* Spolupráca z Lomé zaručovala toky pomoci počas päťročného obdobia, rovnako ako výhod pre krajiny ACP v obchodovaní s Európou.
- *Komodity.* Lomé I (1975) predstavila takzvaný STABEX systém pomoci stabilizovať príjmy z exportu na širokej škále poľnohospodárskych produktov, ako napríklad kakao, káva, podzemnica a čaj. Lomé II (1979) vytvorila podobný mechanizmus SYSMIN, pre krajiny, ktoré boli silne závislé na exporte nerastných surovín a utrpeli straty z dôvodu poklesu svetových cien.
- *Protokoly.* ES tiež dohodla samostatné obchodné protokoly na cukor, hovädzie a teľacie mäso, banány a rum. Napríklad podľa protokolu o cukre, Spoločenstvo každoročne kúpilo fixnú kvótu cukru od výrobcov z krajín ACP za garantovane vyššie ceny než na svetovom trhu.
- *Vzájomné záväzky.* Povaha partnerstva z Lomé umožnila otvorenie diskusií o citlivých otázkach. Lomé IV (1989) sa tak stala prvá rozvojová dohoda, ktorá začlenila klauzulu o ľudských právach.
- *Spojená správa.* Unikátnym prvkom spolupráce z Lomé, je dialóg a spoločná správa jeho obsahu. Súbor spoločných inštitúcií zabezpečoval trvalý dialóg (Laaksonen a spol., 2007).

Napriek zavedeniu rôznych nových opatrení sa situácia afrických štátov výrazne nezlepšovala a to nielen kvôli nepriaznivej medzinárodnej politickej situácii. Koncom 80. rokov sa stále viac zdôrazňoval ekologický aspekt rozvoja krajín ACP a spoločnosť sa začala zaujímať o otázky ľudských práv, postavenia žien a princíp nediskriminácie (Cosgrove, 1994). Štvrtá dohoda z Lomé uzatvorená pôvodne na 10 rokov sa v roku 1995 revidovala hlavne v dôsledku nevyhovujúcich Programov štrukturálnych reforiem. Ďalej sa prehĺbovalo vytváranie spoločných inštitúcií ako Rada, Výbor a Parlamentné zhromaždenie. Až Maastrichtská zmluva z roku 1992 zavádza termín rozvojová spolupráca a taktiež mení názov spoločenstva na Európsku úniu. Európska únia začala zdôrazňovať diverzifikáciu oblasti spolupráce a zároveň tlačila na zvýšenie efektivity pri nakladaní s finančnými prostriedkami. Revidovaná dohoda z Lomé už obsahovala aj politickú spoluprácu²⁵.

Rovnocenný prístup, obchodné preferencie a rozvojová pomoc predstavovali hlavné výhody, ktoré rozvojové krajiny dosiahli podpísom zmlúv z Lomé. V roku 2000 bola v beninskom hlavnom meste Cotonou podpísaná nová zmluva²⁶, ktorá pojednáva medzi 77 členskými krajinami ACP a v tom čase 15 členskými krajinami EÚ. V zmluve z Cotonou, ktorá bola predĺžená na obdobie viac ako 20 rokov taktiež ostala zahrnutá obchodná a ekonomická asistencia avšak hlavnými cieľmi sa stali vyhladenie chudoby, udržateľný rozvoj a postupná integrácia ekonomík krajín ACP do globálneho hospodárstva (European Commission, 2014). Jednou z hlavných zmien oproti minulým dohodám je zrušenie stabilizačných mechanizmov STABEX a SYSMIN, ako aj zrušenie preferenčného režimu, ktorý bol v rozpore s pravidlami Svetovej obchodnej organizácie. Napriek značným zmenám, zmluva z Cotonou stavia na 25 ročnej kooperácii štyroch konvencií z Lomé. Tie poskytli model rozvojovej spolupráce založený na princípoch partnerstva, dialógu, zmluvne dohodnutých právach a povinnostiach a predvídateľnosti (finančnej) podpory.

Hlavným cieľom dohody z Cotonou o partnerstve je zníženie, eventuálne eradikácia chudoby, počas súčasného prispievania k udržateľnému rozvoju a postupnej integrácii krajín ACP do svetovej ekonomiky. ACP-EU spolupráca je založená na nasledujúcich princípoch:

- *Rovnosť partnerov a zvrchovanosť stratégií rozvoja.* V zásade je na každej krajine ACP aby zvažila, nakoľko sa jej spoločnosť a hospodárstvo majú rozvinúť.
- *Participácia.* Okrem centrálnej vlády ako hlavného partnera, je partnerstvo otvorené aj ďalším aktérom (napríklad občianskym spoločnostiam, súkromnému sektoru alebo

²⁵ Hlavne otázky bezpečnostnej a zahraničnej politiky.

²⁶ V platnosť vstúpila v roku 2003 (Babarinde, 2003).

miestnej samospráve).

- *Dialóg a vzájomné záväzky.* Dohoda z Cotonou nie je iba zdrojom peňazí. Obe strany sa zaviazali k vzájomným povinnostiam, ktoré budú monitorované a diskutované počas ich plnenia.
- *Diferenciácia a regionalizácia.* Dohody o spolupráci sa budú líšiť v závislosti od úrovne rozvoja partnerskej krajiny a jej potrieb, výkonov a dlhodobej stratégie rozvoja. Osobitná pozornosť bude venovaná krajinám, ktoré sú najmenej rozvinuté alebo zraniteľné, napríklad vnútrozemské krajiny, či ostrovné štáty (European Commission, 2014).

Napriek modifikácii zmluvy z Lomé má aj nová konvencia z Cotonou svojich kritikov, ktorí jej vyčítajú napríklad nedostatočne rýchlu reakciu a len pomalé zavádzanie nových mechanizmov a rušenie tých nefunkčných ustanovených zmluvou z Lomé. Podľa Forwooda (2001) v oblasti obchodu, kde bola zaznamenaná najviditeľnejšia zmena oproti Lomé, bude táto uvedená do procesu niekedy v budúcnosti a súčasné zmluvy budú trvať ešte aspoň dekádu. Namiesto radikálnej zmeny, je teda nová zmluva z Cotonou iba postupnou zmenou tej z Lomé. Na rozdiel od Forwooda napríklad Raffer (2001) oponuje slovami: "Po štvrt' storočí bola EÚ konečne schopná rozhodne sa posunúť k situácii, ktorú chcela pôvodne dosiahnuť podpísaním prvej dohody z Lomé, ale nebola vtedy schopná prinútiť krajiny ACP záväzky dodržať." Konvencia z Cotonou tak po takmer polstoročí európskej snahy o rozvinutie svojich bývalých kolónií a ďalších rozvojových krajín konečne pokračuje cestou, ktorá smeruje k integrácii rozvojových krajín do svetového hospodárstva. Napriek tomu však nedokáže dostatočne rýchlo reagovať prijímaním dohôd, ale hlavne ich implementáciou a zbytočne tak dochádza k zdržovaniu pri snahách o udržateľný rozvoj. Zjavným problémom je aj skutočnosť, že ES zo začiatku podporovalo iba frankofónne krajiny, ktoré boli bývalými kolóniami. Už túto spoluprácu si vydobylo Francúzsko v Rímskej dohode z roku 1957 a to kvôli výhodnému obchodovaniu s cennými komoditami, ktoré tak Francúzsko mohlo lacno priviezť do Spoločenstva. Vzťah medzi ES a touto selektívne vybranou skupinou krajín bol kritikmi definovaný ako neokolonializmus, podľa nich dochádzalo k nerovnému rozhodovaniu, koloniálne vzorce obchodu boli len zľahka zmenené a novovzniknuté nezávislé štáty boli naďalej držané v pozícii ekonomickej a politickej závislosti. Napriek týmto kritikám vzťahy medzi týmito krajinami a ES pretrvali a novovzniknuté štáty akceptovali neokoloniálny závislý rozvoj. Až v dohode z Lomé z roku 1975 sa začalo reálne uvažovať o krajinách juhu ako o rovnocenných partneroch. V treťom predĺžení dohody z Lomé došlo

k presmerovaniu snahy o rozvoj štátu na rozvíjanie súkromného sektora. Tento prístup bol rozšírený v štvrtom predĺžení Lomé, kde došlo k zameraniu rozvoja na participáciu spoločnosti a ľudské práva jednotlivca. Napriek všetkým snahám, však ani vďaka dohodám z Lomé nedošlo k výraznému rozvoju najmä afrických krajín a väčšina z nich tak stále zostávala v rebríčku najmenej rozvinutých krajín (LDCs). Preto bola potreba radikálnejšej reformy, namiesto iba nového predĺženia Lomé dohôd (Babarinde, 2003). Dohoda z Cotonou stelesňuje asi najradikálnejšiu reformu dohôd medzi EÚ a rozvojovými krajinami od Rímskej dohody v roku 1957. Hlavným dôvodom na reformu bolo uvoľnenie nerecipročných preferenčných obchodných režimov. EÚ a ACP sa tak snažili o koherenciu so širším globálnym rozvojom, ktorý uzákoňuje zásady multilaterálnej liberalizácie obchodu. Hodnota preferenčného prístupu krajín ACP na trhy EÚ medzičasom klesla hlavne z dôvodu prijatia nových členov skupinou ACP. EÚ však tiež rozšírila svoju rozvojovú spoluprácu a preto bolo aj v jej záujme dosiahnuť multilaterálnu liberalizáciu obchodu (Brown, 2002).

Historicky bola EÚ extrémne selektívna pokiaľ ide o odvetvia príjemcov a štátov. Len veľmi malé čiastky pomoci boli dané na podporu produkcie surovín, ktoré mohli súperiť s tými európskymi. Avšak ako konvencia dospievala, zvyšoval sa dôraz na zjednodušenie miestneho spracovania a umožňovalo sa začlenenie týchto produktov do už integrovaných produkčných reťazcov (Nunn, 2004).

Zmluva z Cotonou má za účel dať silnejšiu politickú základňu partnerstvu ACP-EU a uľahčiť tak prijímanie a vymáhanie dodržiavania stanovených cieľov. Okrem toho bol ako kľúčový bod spolupráce zavedený termín "dobré vládnutie", ktorého porušenie môže viesť k čiastočnému alebo úplnému pozastaveniu rozvojovej spolupráce medzi EÚ a porušiteľom. Ďalej bolo ustanovené, že závažné prípady korupcie, vrátane podplácania môžu viesť k pozastaveniu moci (ECDPM, 2001).

3.2 Vývoj vzťahu EÚ – Afrika

Afrika sa už od konca kolonializmu snažila uskutočňovať svoju politickú a ekonomickú integráciu na úrovni celého kontinentu. Od založenia Organizácie Africkej jednoty pred vyše 50 rokmi a ešte viac od založenia Africkej únie v roku 2002, Afrika vytvárala kontinentálne inštitúcie a zavádzala ambiciózne politiky a iniciatívy v mnohých kľúčových oblastiach, ktoré sú dôležité pre rozvoj kontinentu a zároveň sú priamym záujmom EÚ. Navzdory už existujúcej podpore Afriky cez spoločenstvo krajín ACP, začiatkom nového milénia vznikla myšlienka priamej spolupráce EÚ a Afriky. Rozvoj vzťahov medzi oboma partnermi sa preto

stal prioritou pre obe strany. V tomto duchu sa africkí a európski lídri, ako aj predsedovia kontinentálnych inštitúcií zišli na summite v Lisabone v decembri 2007. Tento summit znamenal posunutie vzťahov na novú úroveň a došlo k vytvoreniu strategického partnerstva, ktoré vychádza zo silných politických vzťahov a úzkej spolupráce v kľúčových oblastiach. Afrika – EÚ partnerstvo je založené na spoločných hodnotách a je zamerané na presadzovanie spoločných záujmov a dosiahnutie spoločných strategických cieľov (EuroAfrica, 2012). Toto partnerstvo sa snaží zblížiť Afriku a Európu cez posilnenie hospodárskej spolupráce a podpory udržateľného rozvoja, s oboma kontinentmi existujúcimi bok po boku v mieri, demokracii, prosperite, solidarite a ľudskej dôstojnosti. Obe strany sú odhodlané prekonať tradičný vzťah medzi darcom a príjemcom a vytvoriť tak spoločnú dlhodobú víziu pre vzťahy medzi EÚ a Afrikou v globalizovanom svete, kde majú veľa spoločných záujmov, ako napríklad zmena klímy, globálna bezpečnosť či rozvojová agenda po roku 2015. Spoločná stratégia EÚ a Afriky (JAES), prijatá v Lisabone v roku 2007 predstavuje dlhodobý rámec pre vzťahy medzi Afrikou a EÚ. Táto stratégia je realizovaná vďaka spoločným prioritám, ktoré sú záujmom EÚ aj Afriky a majú výrazný dopad na každodenný život občanov na oboch kontinentoch. Tieto záujmy JAES sú implementované pomocou akčných plánov (EuroAfrica, 2012).

Partnerstvo funguje na základe formálneho dialógu, na rôznych úrovniach:

- *EÚ – Afrika summit* konajúce sa približne každé tri roky, ktoré združujú hlavy štátov a vlád. Popri hlavnom summite prebiehajú aj vedľajšie podujatia organizované zúčastnenými stranami partnerstva. Piaty summit sa bude konať v roku 2017²⁷.
- *Zasadnutie na úrovni ministrov* združujúce ministrov zahraničných vecí AÚ, Komisie AÚ, ministrov zahraničných vecí EÚ, Komisie EÚ, Rady EÚ a Európskej služby pre vonkajšiu činnosť. Toto zhromaždenie hodnotí pokrok dosiahnutý medzi summitmi.
- *Stretnutia na úrovni komisií* združujú AÚ a Európsku komisiu raz ročne a slúžia na prehlbovanie politických a operačných vzťahov únií.
- *Spoločné každoročné fóra* pokrývajú všetky oblasti spolupráce v rámci spoločnej stratégie. Zhromažďujú odborníkov z daných odvetví z členských štátov, inštitúcií, organizácií, občianskej spoločnosti a iných zainteresovaných strán raz za rok, aby posúdili dosiahnutý pokrok pri implementovaní JAES (Africa-EU, 2013).

Hlavným rozdielom medzi stratégiou Afrika – EÚ a spoluprácou krajín ACP a EÚ je, že

---

²⁷ Doteraz sa konali summity v Káhire - 2000, Lisabone - 2007, Tripolise - 2010 a v Bruseli - 2014 (Africa-EU, 2013).

prvýkrát od summitu v Lisabone táto stratégia zahŕňa celý africký kontinent, nie len krajiny Subsaharskej Afriky, ako tomu bolo do roku 2007.

Na summite v Lisabone bolo stanovených osem tzv. oblastí spolupráce:

- mier a bezpečnosť;
- demokratické vládnutie a ľudské práva;
- obchod, regionálna integrácia a infraštruktúra;
- Rozvojové ciele tisícročia;
- energia;
- klimatické zmeny a životné prostredie;
- migrácia, mobilita a zamestnanosť;
- veda, informačné technológie a vesmír (CEU, 2014).

Na tomto summite bol taktiež stanovený Akčný plán na roky 2008-2010, ktorý mal za úlohu implementovať osem vytýčených oblastí spolupráce. Úspešnosť akčného plánu mala byť zabezpečená častejším stretávaním politických lídrov Afriky a EÚ, spolupracou medzi Panafrickým parlamentom a Európskym parlamentom a miestnymi autoritami ECOSOCC²⁸ a EESC²⁹. Na treťom summite v Tripolise (2010) Africké krajiny odmietli schváliť návrh deklarácie Spojenej Afriky – EÚ o klimatických zmenách, pretože podľa nich zohľadňovala iba pozíciu krajín EÚ a africké krajiny nebrala do úvahy. Afrika sa však zaviazala vynakladať čo najväčšiu snahu pri znižovaní skleníkových plynov v rámci jej možností. Zároveň bol odsúhlasený nový Akčný plán na roky 2011-2013, ktorý vyzýval k posilnenej spolupráci pri plnení ôsmich tematických partnerstiev, definovaných v prvom akčnom pláne (2008-2010). Ďalej zdôrazňoval význam dynamického súkromného sektora a mal pripraviť africké krajiny na spoluprácu s partnermi z celej Európy, Afriky, ako aj medzinárodnými partnermi s cieľom dosiahnuť pokrok vo všetkých oblastiach spolupráce (EC, 2010b). Potreba diskusie o budúcnosti vzťahov únií vyvrcholila v štvrtý a zároveň doposiaľ posledný summit EU – Afrika konajúci sa v roku 2014 v Bruseli, summit mal za cieľ taktiež posilniť väzby medzi oboma kontinentmi. Témou summitu sa stali "Investície do ľudí, blahobytu a mieru". Diskusie zahŕňali taktiež vzdelávanie a odbornú prípravu žien a mládeže, legálnych a ilegálnych migrantov medzi oboma kontinentmi, spôsoby na stimulovanie rastu a tvorbu pracovných miest, investície do bezpečnosti a podporu EÚ pre riadenie mieru

---

²⁸ Hospodárska, sociálna a kultúrna rada AÚ.

²⁹ Európska hospodársky a sociálny výbor.

na africkom kontinente (GSC, 2014).

Lídri EU – Afrika v Bruseli tiež stanovili nové strategické priority v oblastiach spoločného záujmu pre obdobie 2014-2017:

- mier a bezpečnosť;
- demokracia, dobré vládnutie a ľudské práva;
- ľudský rozvoj;
- udržateľný a kompletný rozvoj a rast a kontinentálnu integráciu;
- globálne a novovznikajúce svetové problémy (CEU, 2014).

EÚ sa zaviazala prispieť na implementovanie vyššie uvedených cieľov v období 2014-2020 28 miliardami eur. Zároveň sa Únie dohodli na uskutočnení ďalšieho summitu v roku 2017.

3.3 Zhodnotenie výsledkov spolupráce

Nasledujúca časť sa zameriava na zhodnotenie výsledkov dosiahnutých partnerstvom EÚ a Afrického kontinentu od vzniku spolupráce až po súčasnosť.

Politický rozvoj

V máji 2013 AÚ oslávila 50 rokov kontinentálnej integrácie a vytvorila svoj vlastný program s ambíciou vybudovania prosperujúcej a jednotnej Afriky založenej na spoločných hodnotách s názvom Agenda 2063. Zatiaľ čo partnerstvo Afrika – EÚ má stále významnú rolu v rozvoji Afriky, tá dnes hovorí sebavedomo sama za seba a vytvára strategické vzťahy s rôznymi ďalšími medzinárodnými partnermi (AUC, 2014).

Ekonomický rozvoj

EÚ prešla vážnou recesiou, ale úspešne sa vrátila na cestu rastu v roku 2013. Nezamestnanosť v rámci EÚ dosiahla v roku 2012 10,5 %. Afrika však napriek globálnej kríze zažívala imponujúci rast s priemerným ročným rastom HDP 5,2 % v období 2003-2011. V roku 2012 dokonca osem z desiatich najrýchlejšie rastúcich ekonomík na svete bolo afrických. Napriek tomu čelí Afrika naďalej mnohým výzvam ako je vysoká miera chudoby, nestabilita, konflikty a nedostatok demokratických inštitúcií. Podľa správy OSN o Ľudskom rozvoji z roku 2013 (UNDP), 24 z 25 najchudobnejších krajín sveta sa nachádza v Afrike. Podobne tak 26 zo 47 nestabilných štátov identifikovaných v Reporte nestabilných štátov vydanom Organizáciou pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) z roku 2013 bolo Afrických. Oba kontinenty teraz zápasia s výzvou budovania udržateľného hospodárskeho

rastu, s cieľom vytvoriť pracovné miesta pre občanov oboch kontinentov. Okrem toho bude hlavnou úlohou pre rozvoj Afriky transformácia ekonomík prostredníctvom industrializácie, ako aj premietnutie hospodárskeho rastu do zvýšenia blahobytu obyvateľov.

Vývoj v oblasti obchodu a investícií

Napriek náročnému obdobiu a meniacemu sa medzinárodnému prostrediu zotrvala EÚ na pozícii hlavného obchodného partnera Afriky³⁰ v roku 2012. EÚ bola primárnym zdrojom dovozu vo výške 25,9 % z celkového Afrického dovozu a tiež jej hlavným vývozným trhom (31 %). V roku 2012 EÚ doviezla z Afriky tovar v hodnote 186,2 miliárd eur a vyviezla do nej tovar v hodnote 151,9 miliárd eur. Dovozy EÚ z Afriky vzrástol medzi rokmi 2007 a 2012 o 43,5 % a vývoz o 46,4 %. Okrem toho, celkový obchod medzi Afrikou a EÚ vzrástol o 44,8 % za rovnaké obdobie. Podobný vývoj možno pozorovať aj vo vzájomných Priamych zahraničných investíciách (FDI)³¹. Investície afrických investorov do EÚ v posledných 10 rokoch vzrástli o viac ako 700 % a dostali sa tak v roku 2012 na hodnotu 77 miliárd eur. Navyše v tom istom roku predstavovalo prúdenie FDI z Afriky do EÚ 48 % a 21 % zo svetových tokov do Afriky pochádzalo z EÚ (POEU, 2014).

Demografické zmeny v Afrike a Európe

Africká populácia naďalej rýchlo rastie a podľa Úrad pre štúdium populácie³² sa odhaduje jej zvýšenie z 1,1 miliardy v roku 2013 na 2,4 miliardy do roku 2050. Bude taktiež najmladšou populáciou globálne. Naopak pri populácii EÚ sa predpokladá v najbližších rokoch jej rapídne starnutie. Preto rastúca populácia Afriky predstavuje značnú výzvu pre dosiahnutie Rozvojových cieľov tisícročia a najmä Rozvojovej agendy po roku 2015 (AUC, 2014). Vzhľadom k znižovaniu európskej pracovnej sily, však Afrika predstavuje ekonomickú a sociálnu príležitosť pre Európu, kde bude stále viac potrebná mladá pracovná sila.

Technický pokrok

Používanie mobilných telefónov v Afrike vzrástlo od roku 2000 z 16,5 miliónov na 800 miliónov v súčasnosti. Táto revolúcia mobilných telefónov je premietnutá do veľkého počtu novovzniknutých pracovných miest a tiež otvára nové príležitosti pre inovatívny vývoj. V Keni napríklad vďaka mobilnej technológii GSM môžu farmári zistiť, po ktorých plodinách je najväčší dopyt, pravidlá a predpisy pre európsky trh a dennú cenu plodín na trhu.

³⁰ 28,2 % celkového obchodu Afriky - dovoz + vývoz (POEU, 2014)

³¹ FDI sú dlhodobé aktíva nadobudnuté v krajine zahraničnými fyzickými a právnickými osobami.

³² Nevládna organizácia zaoberajúca sa skúmaním populácie (AUC, 2014).

Táto služba taktiež umožňuje farmárom predávať priamo na trhy, či priamo spotrebiteľom, čo eliminuje sprostredkovateľov a poľnohospodársky sektor krajiny sa tak stáva efektívnejším (Ogungbure, 2011).

3.4 Stručný prehľad implementovaných programov

Partnerstvo Afriky a EÚ poskytuje solídne výsledky v celej rade kľúčových oblastí. Konkrétne výsledky boli dosiahnuté ako na politickej, tak aj na prevádzkovej úrovni. Ako úspešné môžu byť hodnotené napríklad výsledky v oblasti mieru a bezpečnosti, kde sa vďaka misii AMISOM³³ v Somálsku podarilo AÚ nastoliť mier.

V oblasti demokracie, dobrého vládnutia a ľudských práv, AÚ zabezpečuje spoluprácu v oblasti medzinárodného práva. Fondy EÚ pokrývajú väčšinu činnosti tohto programu uskutočňovaného Komisiou AÚ pre medzinárodné pravo. Činnosti zahŕňajú napríklad štúdie ohľadom medzinárodného práva Afriky, skúmanie právnych nástrojov AÚ a udávanie návrhov na zlepšenie spolupráce s ostatnými subjektmi medzinárodného práva. Komisia tiež uskutočňuje každoročné fóra o medzinárodnom práve a vydáva ročenku (POEU, 2014).

V oblasti obchodu, regionálnej integrácie a infraštruktúry zohrali obchodné fóra EÚ a Afriky kľúčovú rolu v združovaní podnikateľov, verejných a súkromných investorov z Európy i Afriky. Fórum poskytuje jedinečnú príležitosť otvorene diskutovať a nachádzať tak politické riešenia pre vývoj súkromného sektora na oboch kontinentoch. Ponúkajú taktiež platformu pre firmy na vymieňanie názorov na EÚ – Africké obchodné a investičné vzťahy.

V oblasti klimatických zmien a životného prostredia EÚ a skupina ACP vyvinula konkrétne aktivity na zastavenie obchodovania s voľne žijúcimi živočíchmi a rozšírenia chránených území ako aj ich stráženia. Obchodovanie so živočíchmi ohrozuje biodiverzitu Afriky a má negatívne sociálno-ekonomické a environmentálne dopady na stabilitu a bezpečnosť postihnutých krajín a regiónov. Jednou z činností tohto projektu je program na minimalizáciu ilegálneho zabíjania ohrozených druhov, ktorý monitoruje populáciu zvierat a sleduje a zabraňuje tak pytliactvu (POEU, 2014).

Z dôvodu limitovaného počtu slov nebudem ďalej uvádzať implementované programy partnerstvom EÚ – Afrika, tieto môžu byť námetom na ďalšiu prácu z oblasti spolupráce týchto dvoch kontinentov.

---

³³ AMISOM je skratkou pre Misiu Africkej únie v Somálsku (POEU, 2014).

Záver

Hlavným cieľom tejto práce bolo popísať vývoj Európskej únie a Africkej únie od ich založenia po súčasnosť, časť práce bola venovaná histórii spolupráce EÚ a Afriky od konca druhej svetovej vojny.

Európska únia vznikla podpísaním Rímskej zmluvy v roku 1957, kedy bolo ustanovené Európske hospodárske spoločenstvo (EHS). Toto spoločenstvo malo zo začiatku podporovať členské štáty v oblasti hospodárskeho rastu. Postupom času sa však partnerstvo rozširovalo aj na iné oblasti spolupráce. Podpisom Maastrichtskej zmluvy v roku 1992 došlo k transformácii EHS na Európsku úniu, a rozšíreniu spolupráce členských krajín na oblasti rozvoja, vzdelávania, zdravotníctva získalo aj väčšie právomoci v oblasti životného prostredia ako aj mnohých iných. Európska únia časom vytvorila spoločnú menovú úniu a európske občianstvo umožňujúce voľný pohyb občanov v rámci únie. Od vzniku Európska únia zaznamenala významný pokrok a stala sa dôležitým hráčom v oblasti svetovej politiky. Z pôvodných šiestich zakladateľských štátov sa vyvinula v úniu združujúcu 28 krajín.

Africká únia vznikla založením Organizácie africkej jednoty (OAJ) v roku 1963. Jej hlavným cieľom bola dekolonizácia kontinentu a následná jednota afrických štátov. Jej najväčší úspech bol vo vzťahu k dekolonizácii. Ďalšie výsledky dosiahla v prispievaní k rozvoju medzinárodného práva hlavne v oblasti ľudských práv, kde pod jej záštitou bolo prijatých niekoľko dôležitých zmlúv. V praxi však bol progres len veľmi pomalý a nerovnomerný. Dôraz bol kladený na podporu hospodárskej spolupráce a v roku 1991 sa rozhodlo o zavedení Afrického hospodárskeho spoločenstva, ktoré malo viesť k colnej únii, spoločnému trhu a africkej menovej únii. V tejto oblasti bol však dosiahnutý iba malý pokrok. Naplánovaných bolo množstvo reforiem, avšak skôr ako mohli byť zavedené bola OAJ rozpustená.

Celkovo možno povedať, že neúspechy OAJ prevažujú nad jej úspechmi. Asi jej najväčším neúspechom bola neschopnosť zabezpečiť mier, prosperitu bezpečnosť a stabilitu africkému kontinentu. OAJ beznádejne tápala v problémoch a nedostatkoch sužujúcich Afriku, čo destabilizovalo jej pozíciu ako nadnárodnej organizácie. Jej vplyvy na členské štáty boli príliš slabé a nestačili na riešenie vnútorných a vonkajších konfliktov, zlému vládnutiu, zneužívaniu ľudských práv, chudobe a zaostalosti, ktorými trpela veľká časť kontinentu. Na rozdiel od EÚ, ktorá postupom času nadobúdala stále väčšie právomoci a efektívne tak riešila problémy stavajúce sa do cesty rozvoju Európy, vplyv OAJ naopak oslaboval. Koncom storočia bola potrebná taká komplexná reforma OAJ, že členské krajiny sa zhodli na vytvorení novej

organizácie. Africká únia je založená za účelom politickej a ekonomickej integrácie Afriky, zatiaľ čo sa zameriava na dodržovanie demokratických hodnôt, dobrého vládnutia, podporu právneho systému a ľudských práv. Africká únia v mnohých prípadoch zlyhala, avšak počas jej existencie taktiež dosiahla množstvo úspechov v rôznych sférach. Zlyhania môžeme vidieť najmä v riešení konfliktov a nastolení demokracie, množstvo úspechov však súvisí so sformulovaním spoločného rozhodovania v otázkach medzinárodného hospodárstva. AÚ má stále väčšiu úlohu v poskytovaní platformy pre regionálnu integráciu a spoluprácu, stáva sa nezávislým medzinárodným aktérom a jej nadnárodná pozícia jej umožňuje právne postihovať členské štáty. Výzvou pre AÚ zostáva zosúladenie záujmov jej členov a podpora v oblasti ľudských práv a demokracie. Na rozdiel od svojej predchodkyne zaznamenáva naozajstný vývoj a napriek rôznym nedostatkom disponuje veľkým potenciálom.

Európska únia nie vždy zachádzala s Afrikou ako s rovnocenným partnerom. V minulosti sa často ukázalo, že zmluvy vytvárané pod zámienkou integrácie Afriky do svetovej ekonomiky viedli iba k jej vykorisťovaniu a boli výhodné z veľkej časti iba pre Európu. Takouto zmluvou bola napríklad dohoda z Yaoundé, vďaka ktorej mohlo Francúzsko dovážať lacné suroviny bez ciel z jeho koloniálnych krajín do európskeho hospodárskeho priestoru. Zmena nastávala len veľmi pomaly, novou zmluvou z Lomé. Napriek tomu, že Lomé ponúkala množstvo rozvojových programov spolu s finančnou pomocou zameraných na rozvoj krajín skupiny ACP, Afrika počas jej trvania nezaznamenala žiadny významný rozvoj. Z tohto dôvodu bola zmluva z Lomé v roku 2000 nahradená konvenciou z Cotonou. Do tejto zmluvy EÚ podporovala Afriku najmä v oblasti hospodárskeho vývoja a investovala množstvo peňazí do jej komplexného rozvoja. Zmluva z Cotonou však znamenala zameranie sa na podporu súkromného sektora, ľudských práv, vytváranie nových pracovných miest a teda skôr podporu prístupu bottom-up, budovaním rozvoja podporou ľudských zdrojov. Napriek pomalému progresu postupne dochádza k implementácii úspešných projektov.

Ďalší progres bol zaznamenaný vytvorením stratégie Spoločnej Afriky – EÚ. Táto stratégia je implementovaná pomocou krátkodobých Akčných plánov, ktoré nahradili dlhoročné projekty uskutočňované v minulosti, často končiace neúspechom. Táto stratégia na rozdiel od zmluvy z Cotonou zahŕňa celý africký kontinent a zameriava sa na vopred stanovené oblasti spolupráce, ktoré sú neustále prerokovávané na pravidelných summitoch zoskupujúcich hlavy štátov a vlád z EÚ a Afriky.

Vzťahy EÚ a Afriky sa neustále vyvíjajú, predstavujú nové výzvy a príležitosti. Od Lisabonského summitu v roku 2007 došlo na oboch kontinentoch k mnohým zmenám

ovplyvňujúcim vnímanie vzťahov medzi EÚ a Afrikou. Počas rokov sa partnerstvo snažilo prispôbovať meniacim sa vzťahom, avšak stále je potrebné prijať mnohé dôležité kroky na zefektívnenie procesov vo všetkých oblastiach ich spolupráce. Toto partnerstvo je výhodné ako pre Európsku úniu, tak pre Afriku avšak až odstupom času uvidíme, aký vplyv na vzájomné vzťahy majú práve prebiehajúca dohoda z Cotonou a Spoločná EÚ – Afrika stratégia. Hlbšia analýza úspechu týchto dohôd môže byť námetom na ďalšiu prácu.

Zoznam literatúry

Knižné zdroje

Adésínà, J. O., Graham, Y., Olukoshi, A. 2006. Africa and Development Challenge in the New Millennium. *Zed Books Ltd.*

AUC. 2014. Agenda 2063. *African Union Commission.* Addis Ababa.

Babarinde, O. 2007. The EU as a Model for the African Union: the Limits of Imitation. *Miami – Florida European Union Center.* Miami.

Birmingham, D. 1995. The Decolonization of Africa. *Routledge.* ISBN 1857285409.

Bishop, M. 2004. Essential Economics. London: Economist Books. ISBN 9781861975805.

CEU. 2014. The Africa – European Union Strategic Partnership. *Council of the European Union.* Luxembourg.

Davies, K. 2011. *Understanding European Union Law. 4. Edition.* Great Britain: Oxon. ISBN 978-0-415-58245-2.

ECIS. 1966. Partnership in Africa: the Yaoundé Association. *Community Topics 26.* EU Commission – Brochure.

EU Council. 2014. *The European Union Facts And Figures.* Luxembourg: Publications Office of the European Union. ISBN 978-92-824-4467-2.

European Commission. 2014. The Cotonou Agreement. *Objectives and Principles.* EuropeAid. ISBN 978-92-79-25087-3.

Forwood, G. 2001. The Road to Cotonou: Negotiating a Successor to Lomé. *Journal of Common Market Studies.* Volume 39, Issue 3

Hartzenberg, T., Kalenga, P., Mathis, J., Breaton, J. 2011. Cape to Cairo. *Trade Law Centre for Southern Africa.* Stellenbosch. ISBN 978-0-9870127-3-9.

Howe, R. 1959. Ghana, Guinea Build Federation Designed to Lure Other States. *Washington Post.*

Joannin, P. 2011. *Declaration of 9th May 1950 delivered by Robert Schuman*. Fondation Robert Schuman.

Kisiangani, E. 2010. The European Union and the Pan-African Parliament: Adding Value to the Partnership. *International IDEA*. Stockholm.

McNamee, T., Mills, G., Pham, J. P. 2013. Morocco and the African Union. *The Brenthurst Foundation*. Johannesburg.

Naglič, V. 2014. Maastrichtská a Amsterdamská zmluva. *Európsky parlament*.

OECD. 2013. Fragile States 2013. *Organisation for Economic Co-operation and Development*. Paris.

Okoth, A. 2006. A History of Africa Vol. 2 1915-1995. *East African Publishers*. ISBN 9966-25-358-0.

Pflimlin, P., Broek, H., Delors, J. 1986. *Treaties establishing the European Communities*. 1987 edition – Vol.1 Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. ISBN 92-77-19225-9.

POEU. 2014. The Africa – EU Partnership 2 Unions, 1 Vision. *Publications Office of the European Union*. Luxembourg.

UNDP. 2013. Human Development Report 2013. *United Nations Development Programme*. New York.

Odborné články

AAU. 2009. Decisions and Declarations. *Assembly of the African Union*. Addis Ababa.

AU. 2002. Protocol Relating to the Establishment of the Peace and Security Council of the African Union. *Assembly of the African Union*.

Babarinde, O., Faber, G. 2003. From Lomé to Cotonou: Business as Usual? *Hilton Suites*. Tennessee.

Bakwesegha, Ch. J. 1998. The Organization of African Unity and the Democratization Process in Africa: Lessons Learned. *Voices from Africa* Issue No. 8.

- Brown, W. 2002. The European Union and Africa: The Restructuring of North-South Relations. *I.B. Tauris*, London.
- Cosgrove, C. 1994. Has The Lomé Convention Failed ACP Trade? *Journal of International Affairs*. New York.
- DCI. 2011. Closure of the 16th AU Summit: Unity around shared values. *Division of Communication and Information*. Addis Ababa.
- DeLancey, M. W. 1966. The Ghana-Guinea-Mali Union: A Bibliographic Essay. *African Studies Bulletin*.
- DFA. 2002. Transition from the OAU to the African Union. *Department of Foreign Affairs, Republic of South Africa*.
- DIC. 2011. African Union Welcomes South Sudan as the 54th Member State of the Union. *Directorate of Information and Communication*. Addis Ababa.
- EC (b). 2010. 3rd Africa EU-Summit 29/30 November, Tripoli. *European Commission*, Brussels.
- ECDPM. 2001. Cotonou Infokit: The Cotonou Agreement at a Glance. *European Centre for Development Policy Management*.
- EÚ. 1997. The Treaty of Amsterdam. *European Union*. Amsterdam.
- EÚ. 2001. The Treaty of Nice. *European Union*. Nice.
- GSC. 2014. Fourth EU-Africa Summit. *General Secretariat of the Council*. Brussels.
- Holland, M. 1992. European Community integration. *St. Martin's Press*. New York.
- Laaksonen, K., Mäki-Fränki, P., Virolainen, M. 2007. Lomé Convention, Agriculture and Trade Relations between the EU and the ACP Countries in 1975-2000. *Pellervo Economic Research Institute*. Finland.
- Magliveras, K. D. 2011. The Sanctioning System of the African Union: Partsuccess, Part Failure?. *University of the Aegean*. Greece.
- MPH. 2014. Third Conference of the State Parties to the African Nuclear-Weapon-Free Zone Treaty. *Make Peace Happen*. Addis Ababa.

- New African. 2002. Unity and the African Economy. *New African* 409.
- Nunn, A., Price, S. 2004. Managing Development: EU and African Relations through the Evolution of the Lomé and Cotonou Agreements. *Historical Materialism*, Leiden.
- OAU. 1963. OAU Charter. *Organization of African Unity*. Addis Ababa.
- OAU. 1991. Treaty Establishing the African Economic Community. *The Organization of African Unity*.
- Ogungbure, A. A. 2011. The Possibilities of Technological Development in Africa: An Evaluation of the Role of Culture. *University of Ibadan*, Nigeria.
- Raffer, K. 2001. Cotonou: Slowly Undoing Lomé's Concept of Partnership. *Development Studies Association*. Manchester.
- Rose, M. D. 1983. The Lagos Plan of Action-Legal Mechanisms for Co-Operation Between the Organisation of African Unity and the United Nations Economic Commission for Africa. *Journal of African Law*.
- Shenoy, S.G. 2012. Treaty of Maastricht: A Positive Step toward Integration? *O.P. Jindal Global University*. New Delhi.
- UN ECA. 2011. Progress on Regional Integration in Africa. *United Nations Economic Commission for Africa*.
- UN. 1986. General Assembly. *United Nations*.
- Wil, J. 2005. Treaty of Maastricht. *Institute for the Study of Civil Society*. London.

Internetové zdroje

- Abdullah, M.G. (ed.) 2013. African Union (AU). *Encyclopaedia Britannica* Dostupné z: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/8408/African-Union-AU>. [24-3-2015]
- Africa-EU. 2013. How it Works. *Africa-EU Partnership*. Dostupné z: <http://www.africa-eu-partnership.org/about-us/how-it-works>. [24-3-2015]
- ACHPR. 2015. About ACHPR. *African Commission on Human and Peoples' Rights*. Dostupné z: <http://www.achpr.org/about/>. [25-2-2015]
- Anyanzwa, J. 2014. South Africa develops cold feet on tripartite FTA as talks are put back.

- The East African*. Dostupné z: <http://www.theeastafrican.co.ke/news/Tripartite-FTA-talks-put-back--Pretoria-gets-cold-feet/-/2558/2563450/-/5okb8u/-/index.html>. [24-1-2015]
- AU Commission. 2003. The African Union Commission. *The African Union Commission*. Dostupné z: <http://www.au.int/en/commission>. [25-2-2015]
- AU Council. 2003. The Executive Council. *The African Union Commission*. Dostupné z: <http://www.au.int/en/organs/council>. [20-3-2015]
- AU-AHSG. 2003. The Assembly. *The African Union Commission*. Dostupné z: <http://www.au.int/en/organs/assembly>. [24-3-2015]
- AUC. 2003. AU in a Nutshell. *The African Union Commission*. Dostupné z: <http://www.au.int/en/about/nutshell>. [27-3-2015]
- CEU. 2014. EU-Africa relations. *Council of the European Union*. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-africa/partnership/>. [25-2-2015]
- CVCE, 2013. Treaty establishing the European Economic Community. *CVCE.EU*. Dostupné z: http://www.cvce.eu/en/obj/treaty_establishing_the_european_economic_community_rome_25_march_1957-en-cca6ba28-0bf3-4ce6-8a76-6b0b3252696e.html. [25-1-2015]
- Deutsche Welle. 2015. Iceland withdraws EU accession bid. *Deutsche Welle*. Dostupné z: <http://www.dw.de/iceland-withdraws-eu-accession-bid/a-18313183>. [12-3-2015]
- DFA. 2004. The Role of the Regional Economic Communities (RECs) as the Building Blocks of the African Union. *Department of Foreign Affairs*. Dostupné z: <http://www.dfa.gov.za/docs/2003/au0815.htm>. [25-2-2015]
- EC, 2013. From 6 to 28 members. *European Commission*. Dostupné z: http://ec.europa.eu/enlargement/policy/from-6-to-28-members/index_en.htm. [12-1-2015]
- EÚ (a). 2015. Základné informácie o Európskej únii. *Európska únia*. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/index_sk.htm. [15-3-2015]
- EÚ (b). 2015. Zmluvy EÚ. *Európska únia*. Dostupné z: http://europa.eu/eu-law/decision-making/treaties/index_sk.htm. [18-1-2015]
- EÚ (c). 2015. Inštitúcie a iné orgány EÚ. *Európska únia*. Dostupné z: <http://europa.eu/about->

eu/institutions-bodies/index_sk.htm. [18-1-2015]

EÚ (d). 2015. Cyprus. *European Union*. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/cyprus/index_en.htm. [24-3-2015]

EuroAfrica. 2012. Africa-EU Relationships. *EuroAfrica-P8 EU Project*. Dostupné z: <http://euroafrica-ict.org/africa-eu-relationships/>. [24-3-2015]

Gabel, M. J. (a). 2014 Creation of the European Economic Community. *Encyclopaedia Britannica*. Dostupné z: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/196399/European-Union-EU/224462/Creation-of-the-European-Economic-Community#ref750320>. [25-1-2015]

Gabel, M. J. (b). 2014. European Community (EC). *Encyclopaedia Britannica*. Dostupné z: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/196026/European-Community-EC>. [25-2-2015]

NEPAD. 2012. History. *The New Partnership for Africa's Development*. Dostupné z: <http://www.nepad.org/history>. [25-2-2015]

NTI. 2014. African Union (AU). *James Martin Center for Nonproliferation Studies at the Monterey Institute of International Studies*. Dostupné z: <http://www.nti.org/treaties-and-regimes/african-union-au/>. [24-3-2015]

Pan-African Parliament. 2006. History of Pan-African Parliament. *Pan-African Parliament*. Dostupné z: <http://www.pan-africanparliament.org/>. [25-2-2015]

University of Lleida., Open University of Catalonia. 2015. From The ECSC to the Treaty of Lisbon. *Learn Europe*. Dostupné z: <http://www.learneurope.eu/index.php?cID=310>. [25-1-2015]